

El-Şebab'ın Afrika Boynuzu'na Yönelik Tehditleri: Somali'nin Teröristlerle Mücadelesinde Türkiye'nin Rolü

Al-Shabaab's Threat to the Horn of Africa: Türkiye's Role in Somalia's Fight Against Terrorists

Mayada KAMAL
ELDEEN*

* Dr. Öğr. Üyesi, Tokat
Gaziosmanpaşa Üniversitesi,
Siyaaset Bilimi ve Uluslararası
İlişkiler Bölümü, Tokat, Türkiye
e-posta: mayada.kamaldeen@
gop.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1612-1432

Geliş Tarihi / Submitted:
07.02.2025

Kabul Tarihi / Accepted:
17.07.2025

Öz

Bu çalışma, El-Şebab ve onunla bağlantılı örgütlerin Afrika Boynuzuna yönelik tehditlerini ele almaktadır. Ayrıca Türkiye'nin bölgeyle ilişkilerinin tesisinde terörün olumsuz etkisi incelenmekte ve Türkiye'nin terörle mücadelede hem yurt içinde hem de yurt dışında elde ettiği başarıların Afrika ülkeleri açısından nasıl bir örnek teşkil edebileceği sorusuna cevap aranmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, bir dönem sadece Somali'nin kırsal bölgelerinin bir kısmı ile başkent Mogadişu üzerinde hâkimiyet kuran El-Şebab, günümüzde başta Somali olmak üzere Etiyopya, Sudan, Kenya, Eritre ve Cibuti'yi kapsayan ve Afrika Boynuzu olarak adlandırılan bölgede başlıca güvenlik tehdidi olmaya devam etmektedir. Bu durum yalnızca bölge ülkelerini değil, aynı zamanda Türkiye gibi Afrika ile ilişkilerini geliştirmek isteyen ve bölgede yatırımları bulunan birçok ülkenin çıkarlarını da tehdit etmektedir. 2012 yılında El-Kaide ile resmi iş birliği ilan eden El-Şebab, Afrika Boynuzu'na konuşlanmış uluslararası bir terör örgütü haline gelmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin Somali'ye yönelik askeri, ekonomik ve insani yardımları hem yerel güvenlik dinamiklerini hem de bölgesel dengeleri derinden etkilemektedir. Ayrıca Türkiye'nin Somali'ye sağladığı eğitim ve savunma desteği, insansız hava araçlarının operasyonel kullanımı ve 2024'te imzalanan Savunma ve Ekonomik İş Birliği Çerçeve Anlaşması, Somali'nin El-Şebab ile mücadelesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Ancak bu desteğin artması, Türkiye'yi El-Şebab'ın hedefi haline getirirken, bölgedeki diğer aktörlerle olan ilişkileri de karmaşıklştırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afrika Boynuzu, Terör, El-Şebab, Somali, Türkiye

Abstract

This study explores the threats posed by Al-Shabaab and its affiliated organizations in the Horn of Africa. It also assesses the adverse effects of terrorism on Türkiye's relations with the region and aims to address how Türkiye's achievements in combating terrorism, both domestically and internationally, can serve as a model for African nations. Findings indicate that Al-Shabaab, which once had control only over parts of Somalia's rural areas and its capital, Mogadishu, continues to represent the primary security threat in the Horn of Africa a region encompassing Somalia, Ethiopia, Sudan, Kenya, Eritrea, and Djibouti. This situation endangers not only the nations within the region but also the interests of various countries, including Türkiye, which is keen to enhance its relations with Africa and has made significant investments there. Officially declaring its allegiance to Al-Qaeda in 2012, Al-Shabaab has evolved into an international terrorist organization based in the Horn of Africa. In this light, Türkiye's military, economic, and humanitarian assistance to Somalia has significantly influenced local security dynamics and regional power balances. Additionally, Türkiye's provision of education, defense support, and the operational deployment of unmanned aerial vehicles, alongside the Defense and Economic Cooperation Framework Agreement signed in 2024, have been pivotal in Somalia's struggle against Al-Shabaab. However, this increased support has made Türkiye a target for Al-Shabaab and has also complicated its relationships with other stakeholders in the region.

Keywords: Horn of Africa, Terror, Al-Shabaab, Somalia, Türkiye

Extended Summary

This study analyzes the security threats posed by the Al-Shabaab terrorist organization operating in the Horn of Africa and Türkiye's role in Somalia's fight against terrorism. The African continent has become an important center of global terrorist activities today, with more than 64 terrorist and extremist groups present across the continent.

According to the 2025 Global Terrorism Index data, six of the 10 countries most affected by terrorism worldwide are in Africa. Half of global terror-related deaths (51%) occurred in the Sahel region of West Africa alone. The Horn of Africa has served as a haven and base for terrorism since the early 1990s, with the most effective terrorist organization in the region being Al-Shabaab, based in Somalia. In the 2024-2025 period, Al-Shabaab continued to be the most effective terrorist group in East Africa.

This study lists the main factors affecting the rise of terrorism in the Horn of Africa as follows: violence and conflicts, civil wars, coups, ethnic tensions, the proliferation of conventional weapons, economic and governance problems, income inequality, poverty, high unemployment, weak state capacity, and porous borders. In the case of Somalia, the absence of a functioning central government for many years, long-term instability, a vast and uncontrolled coastline, and the geographical proximity between East Africa and the Arabian Peninsula facilitated the activities of terrorist organizations.

In this context, the study seeks answers to the following three questions: (1) what is the influence of the Al-Shabaab terrorist organization in the Horn of Africa? (2) What role has Türkiye played in Somalia's fight against terrorists? (3) To what extent has Türkiye been successful in combating Al-Shabaab in the region?

In this context, the study addresses these questions by conducting a comprehensive literature review that examines academic sources, United Nations Security Council (UNSC) reports, and reports and documents from different national and international organizations. The study aims to understand the emergence of the terrorist organization in the Horn of Africa through the example of Al-Shabaab, to examine the dimensions of this terrorist threat, and to assess its impact on Türkiye's relations with the region. It also aims to analyze Türkiye's role in Somalia's fight against terrorists. The study also comprehensively addresses the threat posed by Al-Shabaab to the countries of the Horn of Africa while seeking answers to how Türkiye's successes in the fight against terrorism, both domestically and internationally, can serve as an example for African countries. For this purpose, the second section of the study first presents the emergence of the Al-Shabaab terrorist organization and then discusses the reasons for terrorism in the Horn of Africa. Following this, the study analyzes the map of terrorism in the Horn of Africa. Finally, it separately assesses Türkiye's presence in Somalia and Türkiye's role and position in Somalia's fight against terrorism.

Türkiye plays an active role in various areas, such as humanitarian aid activities, infrastructure projects, and military training in Somalia. The main components of Türkiye's strategy focus on increasing the capacity of the Somali government. The training and defense support provided to Somalia, the operational use of Bayraktar TB-2 unmanned aerial vehicles, and the Defense and Economic Cooperation Framework Agreement signed in 2024 have been decisive in Somalia's fight against Al-Shabaab.

Therefore, Türkiye's military, economic, and humanitarian assistance to Somalia deeply affects local security dynamics and regional balances. While the increase in this support has made Türkiye a target for Al-Shabaab, on the one hand, it has also complicated

relations with other actors in the region (the United States of America -USA-, the European Union -EU-, China, Saudi Arabia, Iran, and the United Arab Emirates). For example, while the USA provides limited support with unmanned aerial vehicles, Türkiye's holistic approach has made Türkiye a preferred partner for Somalia and regional countries.

The study emphasizes that more effective measures should be taken against organizations such as Al-Shabaab in order for Türkiye to maintain its presence in the region. In this context, it is important to cooperate with local governments, increase the capacity of Somali security forces, and ensure the international community's support. In addition to the fight against terrorism, continuing projects supporting the Somali people's economic development will play a key role in ensuring regional stability. The study emphasizes that Türkiye should develop more comprehensive strategies against the threat of terrorism in the region and increase international cooperation.

Giriş

Bu çalışma, El-Şebab'ın Afrika Boynuzuna yönelik tehdidini ve Türkiye'nin Somali'de teröristle mücadeledeki rolünü kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Son zamanlarda küresel terör faaliyetlerinin odak noktası olarak daha çok Orta Doğu akla gelirken, aslında Afrika, diğer tüm bölgelerden daha fazla sayıda terör olayları ile karşılaşmaktadır. Kıta genelinde, başta Boko Haram, El-Şebab ve Magrib el-Kaidesi (AQIM), Jama'a Nusrat ul-Islam wa al-Muslimin (JNIM) gibi sayıları 64'ü geçen terör ve aşırılık yanlısı grup varlık göstermektedir. Bu grupların çoğu, Sahel, Afrika Boynuzu olarak da bilinen Doğu Afrika, Çad Gölü Havzası, kuzey Mozambik ve Sina Yarımadası gibi bölgelere yayılmış durumdadır. 2024 yılında küresel terörden en etkilenen 10 ülkeden (Burkina Faso, Pakistan, Suriye, Mali, Nijer, Nijerya, Somali, İsrail, Afganistan, Kamerun) altısı Afrika kıtasında yer almaktadır.¹

2025 Küresel Terörizm Endeksi (GTI)'ne göre, dünya genelindeki terör kaynaklı ölümlerin %51'i tek başına Sahel bölgesinde meydana gelmiştir. Hâlbuki 2007'de bu oran sadece %1'di. Sahel bölgesi, 2024'te 3.885 terör kaynaklı ölümle dünya sıralamasında üst üste ikinci kez ilk sırada yer almıştır.² Burkina Faso, 2023 ve 2024 yıllarında arka arkaya dünya genelinde terörizmden en çok etkilenen ülke olmaya devam etmektedir. Her ne kadar terörist saldırılar %57 ve ölümler %21 oranında azalmış olsa da hala dünya çapında terörle ilgili tüm ölümlerin beşte biri bu ülkede yaşanmaktadır.³ Bu durumun başlıca sebepleri arasında kıta genelinde yaygın çatışmalar, iç savaşlar, hükümetlerin zayıflığı, yolsuzluk, yetersiz su kaynakları, ulaşım sorunu, gıda eksikliği hızlı ve kontrolsüz nüfus artışı sayılabilir.

Afrika Boynuzunun ise 1990'ların başından itibaren terörizm için bir sığınak ve üs olduğu görülmektedir. Bölgede en büyük ve etkin terör örgütü Somali merkezli Al-Shabaab'tır (Türkçe olarak El-Şebab veya Eş-Şebab yazılmaktadır makale boyunca El-Şebab kelimesi kullanılacaktır).⁴ Örgüt, 2024-2025 döneminde Doğu Afrika'nın en etkin terör grubu olmayı sürdürmüştür. 2011'de gücünün zirvesinde iken Kismayo ve Mogadişu'nun büyük kısmı dâhil Somali'nin yaklaşık %80'i örgütün kontrolü altındaydı.

2025 Küresel Terörizm Endeksinde Somali hala ilk 10'da yer alırken, El-Şebab baskın terörist grup olmaya devam ediyor ve saldırılarının yükünü Somali çekiyor. Nisan

1 *Global Terrorism Index 2025*, The Institute for Economics & Peace IEP, 2025, s. 21.

2 Age, s. 45.

3 Age, s.10.

4 Al-Shabaab (tam adı: *Harakat al-Shabaab al-Mujahideen* veya Mücadele Eden Gençlik Hareketi) Arapça'da "gençlik" anlamına gelir.

ve Temmuz 2024 arasında El-Şebab saldırılarını %90 oranında artırmış ve grubun hem askeri hem de sivil hedeflere saldırma kapasitesini vurgulayan bir dizi yüksek profilli olay yaşanmıştır. Somali Hükümeti'nin verilerine göre, 2024 yılında başkent Mogadişu'da düzenlenen 45 saldırıda 300'den fazla sivil yaşamını yitirmiştir. Bu dönemdeki en önemli olaylardan biri, Temmuz 2024'te Mogadişu'daki Afrika Birliği Somali Geçiş Misyonu (ATMIS) üssüne yapılan ve 30 askerin ölümüne yol açan saldırı olmuştur.

Örgüt, 2012 yılında El-Kaide ile iş birliğini resmen duyurarak uluslararası bir terör örgütü olarak statüsünü daha da sağlamlaştırmıştır.⁵ El-Şebab'ın bu varlığı yalnızca bölgedeki ulusların istikrarına değil, aynı zamanda Afrika'daki ilişkilerini ve yatırımlarını geliştirmek isteyen Türkiye de dâhil olmak üzere çeşitli ülkelerin çıkarlarına da tehdit oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacı, Afrika Boynuzunda El-Şebab terör örgütünün ortaya çıkışını anlamak, bu terör tehdidinin boyutlarını ve Türkiye'nin bölgeyle olan ilişkilerine etkisini değerlendirmektir. Çalışmanın bir diğer amacı, Türkiye'nin Somali'nin teröristle mücadeledeki rolünü incelemektir. Türkiye, Somali'de insani yardım faaliyetleri, altyapı projeleri ve askeri eğitim gibi çeşitli alanlarda aktif bir rol oynamaktadır. Bu çalışma da Türkiye'nin stratejisinin temel bileşenlerinin Somali hükümetinin kapasitesinin artırılması üzerine odaklandığını vurgulamaktadır. Türkiye'nin bu yaklaşımıyla, El-Şebab ile mücadelede Somali hükümetinin desteklenmesi ve yerel aktörlerin güçlendirilmesi üzerine odaklandığını ve bu yöntemle bölgedeki güvenlik dinamiklerini değiştirmeyi amaçladığını savunmaktadır. Dolayısıyla makalenin argümanı, Türkiye'nin Somali'deki varlığı, Somali'nin El-Şebab ile mücadelede önemli bir rol oynadığını ancak bu müdahalelerin sürdürülebilirliğinin yerel dinamikler, uluslararası destek ve ekonomik kalkınma gibi faktörlere bağlı olduğunu, bu bağlamda Türkiye'nin sadece askeri değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik kalkınmayı da içeren çok boyutlu bir yaklaşım benimsemesi gerektiğini belirtmektedir.

Çalışmanın hipotezi, Türkiye'nin bölgedeki varlığını sürdürebilmesi için El-Şebab ve benzer örgütlere karşı daha etkin bir mücadele içinde olması gerekmektedir. Bu bağlamda, yerel hükümetlerle iş birliği yapılması, Somali güvenlik güçlerinin kapasitesinin artırılması ve uluslararası toplumun desteğinin sağlanması önemlidir. Terörle mücadelenin yanı sıra Somali halkının ekonomik kalkınmasını destekleyen projelerin devam ettirilmesi, bölgedeki istikrarın sağlanmasında kilit bir rol oynayacaktır. Çalışmanın soruları ise, El-Şebab terör örgütünün Afrika Boynuzundaki etkisi nedir? Türkiye, Somali'nin teröristlerle mücadelede ne gibi bir rolü olmuştur? Ayrıca Türkiye'nin bölgede El-Şebab ile mücadelede ne ölçüde başarılıdır?

Makalede, süreç izleme yöntemini kullanılarak söz konusu terör örgütünün ortaya çıkışından günümüze kadar gelişmeleri mevcut akademik kaynaklar, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) raporları dâhil farklı ulusal ve uluslararası kuruluşların raporlar ve belgeleri incelenerek kronolojik olarak analiz edilecektir. Ayrıca çalışmada Somali merkezli yayınlar ve Arapça, İngilizce ve Türkçe kaynaklardan faydalanarak kapsamlı bir analiz yapılması amaçlanmıştır. Türkiye'nin Somali'deki ve bölgedeki askeri, siyasi, diplomatik ve insani çabalarıyla ilgili uyguladığı politikaları incelemek ve bu politikaların El-Şebab'a karşı mücadele üzerindeki etkileri de değerlendirilmiştir.

Mevcut literatürde El-Şebab terör örgütünü ve ayrıca Somali ve Afrika Boynuzu'nu ayrı ayrı ele alan bir dizi makale bulunmaktadır. Ancak, El-Şebab'ın Afrika Boynuzu'na yönelik tehditleri ve Türkiye'nin Somali'nin teröristlerle mücadeledeki rolünü kapsamlı analiz eden bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu makalenin El-Şebab'ın tehditleri ve Somali'nin

5 Abdi Aynte, "Understanding the al-Shabaab/al Qaeda Merger", *African Arguments*, 2012, <https://africanarguments.org/2012/03/understanding-the-al-shabaab-al-qaeda-merger-by-abdi-aynte/>, erişim 15.04.2025.

Teröristlerle Mücadelesinde Türkiye'nin rolü üzerine kapsamlı bir analiz sunarak, akademik literatüre ve politika yapıcılara önemli katkılarda bulunacağı değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle Afrika Boynuzundaki terörün nedenleri, El-Şebab terör örgütünün ortaya çıkışı, iç yapısı, ideolojisi ve maddi, finansal kaynakları üzerinde durulacak, sonrasında Afrika Boynuzunda Terörün Haritası başlığı altında her bir ülkedeki terör faaliyetleri detaylı bir şekilde ele alındıktan sonra, söz konusu terör örgütlerinin olumsuz etkileri hakkında bilgi verilecektir. Son olarak, Türkiye'nin Somali'deki varlığı ve Somali'nin teröre karşı mücadelesinde Türkiye'nin rolü ve konumu değerlendirilecektir.

1. Afrika Boynuzunda Terörün Nedenleri

Afrika Boynuzu ülkelerinin, terör grupları için cazip bir ortam haline gelmesinin arkasında başlıca birkaç neden vardır. Bunlar; şiddet, çatışma, iç savaşlar, darbeler, etnik gerilimler, konvansiyonel silahların yaygınlaşması, bölge ülkelerinin ekonomik, siyasi ve idari performans eksikleri, gelir dağılımındaki adaletsizlik, sosyal eşitsizlik, yoksulluk ve yüksek işsizlik, eğitim sistemi, zayıf yönetim ve yetersiz devlet kapasitesi, alternatif güç merkezleri, kötüleşen ekonomik şartlar, kayıt dışı ekonominin yaygınlığı, geçişten sınırlar şeklinde sıralanabilir.

Somali açısından bakıldığında, uzun yıllardır işleyen bir merkezi hükümetin olmaması, istikrarsızlık ve şiddet durumu, uzun bir sahil şeridi, geçişten sınırlar ile Doğu Afrika ile Arap Yarımadası arasındaki coğrafi yakınlık ve sosyo-kültürel ve dini yakınlıklar, Doğu Afrika'yı Ortadoğu'dan radikal terör gruplarının sızmasına açık hale getirebilmektedir. Tüm bunlara ek olarak, Afrika kıtasının bir bütün olarak karşı karşıya olduğu daha geniş sorunlar, umutsuzluk duygusuna ve aşırılığa yönelmeye neden olmaktadır. Feldman'ın da belirttiği gibi, bunlar arasında demografik sorunlar, savaşlar, şiddet kültürü, demokratik reform eksikliği, çevresel bozulma, silahlara erişim ve hastalık yer almaktadır.⁶ Ortaya çıkan bu sorunlar, hükümetlere karşı bir öfke duygusuna yol açarken, teröristlerin mevcut sorunları hükümete veya Batı'ya yüklemelerine izin vererek söylemlerine dayanak bulmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca bu öfke ve adaletsizlik duygusu, terör grupları için önemli bir destek toplama aracı olmuştur.

2. El-Şebab Terör Örgütünün Ortaya Çıkışı

Somali, 1960 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra 1969 yılına kadar demokratik bir biçimde yönetilmiştir. Ancak 1969 yılında General Mohamed Siad Barre askeri darbeyle yönetimi ele geçirmiştir. Yaklaşık 22 yıl (1969-1991) süren askeri yönetimin ardından ülkedeki aşiretler birleşerek 1991 yılında Siad Barre hükümetini devirmiştir. Fakat onun yerine geçen yeni hükümet, bütüncül bir devlet idaresi kuramamış, devletin yönetim sistemi çökmüştür.⁷

1991'den bu yana Somali, bir devlet olarak işlev görecektir siyasi kapasitenin eksikliğiyle otuz yılı aşkın bir süredir devam eden bir çatışma içindedir. El-Şebab'ın ortaya çıkışı, 2006 yılında Mogadişu'yu kontrol eden İslami Mahkemeler Birliği (ICU)'nin bölündüğü tarihe dayanmaktadır.⁸ 2006'da ICU hareketiyle bağlantılı radikal unsurların yükselişine kadar,

6 Robert L. Feldman, "The Root Causes of Terrorism: Why Parts of Africa Might Never Be at Peace", *Defense & Security Analysis*, 25:4, 2009, s. 355-372.

7 Stig Jarle Hansen, *Al-Shabaab in Somalia: The History of a Militant Islamist Group "2005 – 2012"*, Oxford University Press, Oxford, 2013, s. 20-21.

8 İlk İslami mahkeme (*Islamic Courts Union-ICU*) 1993 yılında Mogadişu'nun Medine semtinde Cibuti, Mısır, İran, Lübnan'ın Hizbullah grubu, Eritre ve Libya'nın lideri Muammer Kaddafi'nin de aralarında bulunduğu ancak bunlarla sınırlı olmayan destekçileriyle Somali Geçiş Federal Parlamentosu'na (TFP) alternatif olarak Şeyh Ali Dheere tarafından kuruldu. Angel Rabasa, *Radical Islam in East Africa*, Santa Monica: RAND Corporation, 2009, s. 55.

Afrika Boynuzu'ndaki radikal İslamcı şiddet, 1980'lerde ve 1990'larda aktif bir hareket olan *Al-İttihad al-Islami* (AIAI) ile ilişkilendirilmekteydi. AIAI, 1990'larda Somali İç Savaşı sırasında Siad Barre askeri rejiminin devrilmesi ve Somali ile Kenya, Etiyopya ve Cibuti de içeren bölgede bir İslam devletinin kurulmasını hedefleyen Somalili bir isyancı gruptur.⁹

AIAI 1979-1989 Afganistan savaşına savunmacı cihat inancıyla katılan unsurlar tarafından kurulmuştur.¹⁰ Aynı zamanda, Etiyopya'daki yan kuruluşları Bil Kitaab WA Sunna, Ogaden Ulusal Kurtuluş Cephesi – ONLF ve Cemaat el-İtisaam'ın yardımıyla 1990'ların başında Somali'de bir ayaklanma ve Etiyopya'da terör saldırıları başlatmıştır. 1991'de Somali'de Barre hükümetinin düşüşüyle, AIAI'nin isyanı güçlenmiş, ancak diğer birçok militan grup güç için rekabet ettiğinden etkinliği sınırlı olmuştur. Bu saldırılara yanıt olarak Etiyopya, 1996'da Dolow City Savaşı'nda AIAI ile savaşmak için Somali'yi işgal etmiştir.¹¹

Barre hükümetinin düşüşünü takip eden süreçte, Somali'de devam eden feodal mücadeleler ve sivil anlaşmazlıklar ciddi bir insani krize yol açmıştır. 1991'den bu yana yüz binlerce Somalili, çatışma ve açlık nedeniyle ölmüş, bir milyondan fazla Somalili ise ülkeyi terk ederek devasa bir Somali diasporası yaratmıştır. 1992'den 1995'e kadar, Somali'ye ABD ve diğer uluslararası güçlerden oluşan Birleşmiş Milletler Somali Operasyonu I (UNOSOM I), Birleşmiş Milletler Kuvvetleri Birimi (UNITAF) ve Birleşmiş Milletler Somali Operasyonu II (UNOSOM II) BM'nin himayesinde konuşlandırılmıştır. Barre rejimi düştükten sonra, AIAI'nin misyonunu genişletmek ve şeriat altında yönetilen bir “Büyük Somali” kurmak isteyen daha genç ve daha sertlik yanlısı bir grup AIAI'den ayrılmıştır. Bu genç grup -Arapça “El-Şebab”- Mogadişu'da şeriatı uygulamak amacıyla İslami Mahkemeler Birliği (ICU) ile güçlerini birleştirmiştir. Aralık 2006'da ABD destekli Etiyopya birlikleri, ICU'yu dağıtmak ve Somali'de Geçici Federal Hükümeti (*Transitional Federal Government-TFG*) desteklemek için Somali'yi işgal etmiştir.¹²

Etiyopya'nın Somali'yi işgali, El-Şebab'ın gelişmesi ve radikalleşmesi açısından bir dönüm noktası olmuştur. İlk olarak, El-Şebab'a binlerce milliyetçi gönüllüye işe almak için Etiyopya'ya yönelik köklü Somali düşmanlığından yararlanma fırsatı vermiştir.¹³ Birçok Somalili, Etiyopya'yı ABD'nin vekili olarak algılamış. Böylece El-Şebab, “milliyetçi, İslamcı, yabancı karşıtı (Etiyopya, Amerikan ve Batı karşıtı) duyguların karmaşık bir kokteyli” olarak yurt içinde ve yurt dışında Somalilerin ticari markası haline gelmiştir.¹⁴

2009'da Etiyopya birliklerini Somali'den çekerken, yerine binlerce Uganda ve Burundi barış gücünden oluşan Afrika Birliği Somali Misyonu (AMISOM) konuşlandırılmıştır. El-Şebab, 2009'de Usame Bin Ladin'e biat ettiğini açıklamıştır.¹⁵ 1 Şubat 2012'de El Kaide lideri Bin Ladin'in halefi olan Eymen El-Zawahri, El-Şebab'ın El Kaide ile ittifakını resmen ilan ederek,¹⁶ Uluslararası terör ağının bir parçası olmuştur. Bu bağlantı, örgütün

9 David Gartenstein Ross, “The Strategic Challenge of Somalia's Al-Shabaab: Dimensions of Jihad”, *Middle East Quarterly*, 16:4, 2009, s. 25-36.

10 Hansen, *Al-Shabaab in Somalia*, s. 21.

11 Age, s. 21.

12 Vidino Lorenzo, Raffaello Pantucci ve Evan Kohlmann, “Bringing Global Jihad to the Horn of Africa: Al-shabab, Western Fighters, and the Sacralization of the Somali Conflict”, *African Security*, 3:4, 2010, s. 220.

13 Rob Wise, “Al-Shabab”, *Case Study*, no 2, Center for Strategic and International Studies CSIS, Washington, DC, 2011, s.2.

14 Lorenzo et al, *Bringing Global*, s. 220.

15 Daniel E. Agbiboa, “Terrorism without Borders: Somalia's Al-Shabaab and the Global Jihad Network”, *Journal of Terrorism Research JTR*, 5:1, 2014, s. 28.

16 Jonathan Masters ve Mohammed Aly Sergie “Al-Shabab”, Council on Foreign Relations, 2015. <http://www.cfr.org/somalia/al-shabab/p18650>, erişim 08.10. 2022.

uluslararası alanda tanınmasını ve yaptırımlara maruz kalmasını sağlamıştır. ABD, El-Şebab'ı yabancı terör örgütü olarak tanımlamış ve mal varlıklarına el koymuştur. El-Şebab'ın Kenya, Uganda ve Cibuti gibi komşu ülkelerde de saldırılar düzenlemesi, bölgesel bir tehdit olarak algılanmasına yol açmıştır. Ayrıca Şubat 2025'te ABD'nin Al-Kowsar'daki hava saldırısı,¹⁷ uluslararası aktörlerin örgütü küresel tehdit olarak gördüğünü göstermektedir.

El-Şebab'ın şüphesiz uluslararası cihatçı örgütlerle bağlantısının olması ve Somali'nin tüm topraklarında kontrol ve denetleme merkezi veya istikrarlı bir hükümetinin olmaması, El-Şebab'ın güçlenmesine ve hızlı bir şekilde yayılmasına neden olmuştur. Bu şekilde Somali'de El-Şebab'ın varlığı, “devletsiz alanlar” (*ungoverned spaces*) yaklaşımıyla doğrudan ilişkilendirilebilir. Bu yaklaşım, bir devletin yönetim yetkisinin zayıf olduğu veya hiç olmadığı bölgelerde terör örgütlerinin nasıl güç kazandığını açıklar. Somali, 1991 yılından bu yana merkezi bir otorite eksikliği ile mücadele etmektedir. Federal hükümetin kırsal bölgelerde etkisiz kalması, El-Şebab'ın bu alanlarda paralel yönetimler kurmasına olanak tanımıştır. Örneğin, vergi toplama, şeriat mahkemeleri işletme ve temel hizmetleri kontrol etme yetkisi kazanmıştır. Devletin çöküşü, El-Şebab'ın 2000'lerin başında güçlenmesine zemin hazırlayan bir yönetim boşluğu oluşturmıştır.¹⁸ Böylece 2006 yılında ortaya çıkan Somali merkezli terör grubu olarak El-Şebab, bugün Afrika Boynuzu'nun tamamını kapsayacak şekilde genişlemiştir.

3. El-Şebab'ın İç Yapısı, İdeolojisi, Sosyal Hizmetler Sağlama Kapasitesi

El-Şebab, adem-i merkezîyetçi bir yapıya sahip olup, Somali'nin farklı bölgelerini ayrı liderler yönetmektedir. Örgütte, karar alma süreçlerine yardımcı olan bir Şura Konseyi bulunmaktadır.¹⁹ El-Şebab'ın ideolojisi, Selefi ve Vahhabi İslam anlayışına dayanmaktadır. Örgüt, Somali'nin geleneksel Sufi İslam anlayışının aksine daha katı ve dışlayıcı bir dini yaklaşımı benimsemektedir. Örgüt, genç nüfusun yüksek olduğu Somali'de işsizlik ve yoksulluğu istismar ederek geniş bir militan tabanı oluşturmayı başarmıştır. İdeolojik söylemini “cihat” retoriği üzerine kuran El-Şebab, Batı karşıtlığını merkeze alan propagandalarla uluslararası terör ağlarına entegre olmuştur.²⁰ Örgüt kontrolündeki bölgelerde, film ve müzik gibi eğlence ve uyuşturucu etkisi olan “*khat*” bitkisinin satışını yasaklayarak ve sakal bırakmayı mecburi tutmak gibi örneklerle kendi sert Şeriat (İslam hukuku) yorumunu uygulamaktadır.

El-Şebab, Somali'deki siyasi istikrarsızlıktan faydalanarak toplumsal destek elde etmeye çalışmaktadır. Örgüt, hem yerel halkın dini duygularını kullanmakta hem de uluslararası cihat çağrılarını yaparak geniş bir destek ağı oluşturmaktadır. Ayrıca Somali'nin kabile yapısı, El-Şebab'ın propaganda ve insan gücü teminine yardımcı olmaktadır. Örgüt, bazı kabilelerle işbirliği yaparak veya şantaj yoluyla insan gücü temin etmektedir. Ayrıca El-Şebab, kontrol ettiği bölgelerde okullar, Şeriat mahkemeleri ve idari yapılar kurarak yerel yönetim hizmetleri sunmaktadır. Yoksullara yardım ve kriz anlarında destek sağlayarak toplulukların güvenini kazanmaktadır. Keza, çevre kirliliğini azaltmak için, bölgedeki birçok

17 U.S. Africa Command, “Federal Government of Somalia Engages al Shabaab with Support from U.S. Forces”, 2025, <https://www.africom.mil/pressrelease/35726/federal-government-of-somalia-engages-al-shabaab-with-support-from-us-forces>, erişim 14.03.2025.

18 BTI Transformation Index, “Somalia Country Report 2024”, <https://bti-project.org/en/reports/country-report/SOM>, erişim 08.03.2025.

19 İzzettin Artokça, “El Şebab Terör Örgütü Somali”, *TASAM*, 2013, https://tasam.org/tr-TR/Raporlar/Rapor/56/es_sebab_teror_organu_somali, erişim 15.03.2025.

20 Kamil Yılmaz, “Ülke Savunmasından Küresel Dini İstismar Eden Terörizm: “El-Şebab” Örneği ve Türkiye Açısından Yansımaları”, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 2014, 5:1, s. 37.

hükümetten önce bile plastik poşet yasağı getirmiş ve COVID-19 salgını sırasında tedavi merkezleri açmıştır. Örgüt bir dizi ön koşulu kabul ettikten sonra kontrolü altındaki bölgelerde belirli insani yardım kuruluşlarının faaliyet göstermesine izin vererek sosyal hizmetler sunmakta,²¹ bu da örgütün meşruiyetini artırmakta ve ideolojik hedeflerini desteklemektedir.

4. El-Şebab'ın Maddi ve Finansal Kaynakları

El-Şebab, Somali'de tehdit ve şantaj yoluyla halktan ve şirketlerden haraç toplamakta, hatta örgütün gelirinin Somali hükümetinin gelirinden daha fazla olduğu rapor edilmektedir. Örgütün, aylık olarak en az 15 milyon dolar haraç topladığı ve 2023 yılı itibarıyla toplam yıllık gelirinin yaklaşık 150 milyon dolar olduğu belirtilmiştir.²² Örgüt, Somali diasporasından, yerel halktan, sponsorlardan, kontrol noktalarından, dini yükümlülükler veya zekât kisvesi altında meşrulaştırılan çeşitli yöntemlerden, korsanlıktan ve adam kaçırma gibi farklı alanlardan topladığı gelirlerle faaliyet göstermektedir.²³

Bunun yanı sıra, madencilik, kömür, kaçak silah ticareti, gemi korsanlığı, fildişi, eroin, besi hayvanları ve şeker kamışı gibi emtiaların ticareti ve kaçakçılığından gelir elde etmektedir. El-Şebab'ın en istikrarlı gelir kaynağı ise kontrol ettiği bölgelerde uyguladığı kapsamlı vergi sistemidir. Örgüt, Somali'nin güney ve orta kesimlerinde kurduğu kontrol noktalarında ticari araçlardan %10-20 oranında geçiş ücreti almaktadır. Vergi miktarları güzergâh ve aracın büyüklüğüne göre veya doluluk durumuna göre değişmektedir. Mogadişu limanına gelen konteynerlerden –özellikle inşaat malzemeleri ve elektronik eşya ticaretinde alınan– \$500-2.000 arası vergiler önemli bir gelir kaynağıdır. Ayrıca zorunlu sadaka (*zakat*) toplama mekanizmaları ile tarım ürünlerinin yaklaşık %3-10'unu doğrudan örgütün kasasına aktarılmaktadır (Şekil 1).²⁴ Örgüt insani yardım kuruluşları ve dünyanın farklı yerlerinde bulunan El-Şebab ajanları aracılığıyla gönüllü yardımlar ve ortaklıklar yoluyla fon toplamaktadır.²⁵

Ayrıca Kenya, Uganda ve Yemen'deki diaspora toplulukları üzerinden yürütülen *hawala* sistemleri, örgütün para transferlerini denetim mekanizmalarından kaçırmasını sağlamaktadır. 2022'de ABD Hazine Bakanlığı'nın hedef gösterdiği Abdullahi Jeeri gibi figürler, Somali'nin kuzeyindeki balıkçı teknelerini kullanarak Yemen'den silah sevkiyatı organize etmiş ve bu operasyonlardan her bir gemi için \$15.000 kazanç elde etmiştir.²⁶ Ayrıca, 2008 yılında Somali'nin güneyindeki Kismayo liman kentini ele geçirdikten sonra gelirlerinde artış olmuştur. Bunun yanı sıra, El-Kataib Vakfı ve Al Andalus radyo kanalı gibi çeşitli medya kuruluşlarını finansal bir araç haline getirebilmektedir. Keza, El Kaide ile ilişkileri aracılığıyla uluslararası finansal destek almaktadır. Bu finansal kaynaklar, El-Şebab'ın Somali'de etkili bir şekilde faaliyet göstererek, kontrol ettiği bölgelerde bir tür “paralel hükümet” işlevi görmesine yardımcı olmaktadır. El-Şebab fiziksel olarak kontrol etmediği bölgelerde bile gelişmiş bir gelir toplama ağını işletmektedir.

21 Italian Institute for International Political Studies (ISPI), “Al-Shabaab, a Proto-State Replacing the State”, 2021, <https://www.ispionline.it/en/publication/al-shabaab-proto-state-replacing-state-30364>, erişim 11.03.2025.

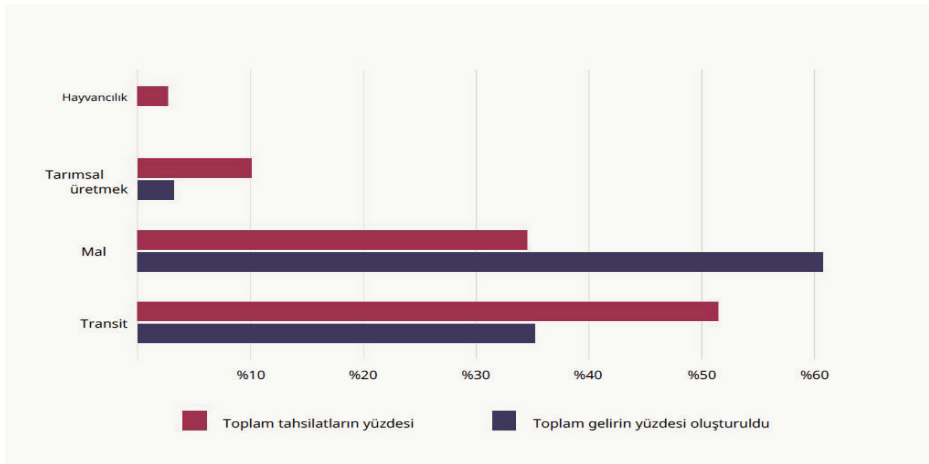
22 S/2024/748 No Letter dated 15 October 2024 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 2713 (2023) concerning Al-Shabaab addressed to the President of the Security Council, United Nations, Security Council, 28 October 2024, s. 3.

23 Oscar Gakuo Mwangi, “State Collapse, al-Shabaab, Islamism, and Legitimacy in Somalia”, *Politics, Religion and Ideology*, 13:4, 2012, s. 519.

24 Jay Bahadur, Terror and Taxes Inside al-Shabaab's Revenur- Vollection Machine, Global Initiative Against Transnational Organized Crime, December 2022, s. 7.

25 Ken Menkhaus, “Al-Shabab's Capabilities Post-Westgate”, *CTC Sentinel*, 7: 2, 2014, s. 4-9.

26 U.S. Department of the Treasury, “Treasury Designates al-Shabaab Financial Facilitators”, 2022, <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1028>, erişim 19.04.2025.

Şekil 1. El-Şebab'ın Vergilendirme Kategorisine Göre Elde Edilen Gelirin Oranı²⁷

5. Afrika Boynuzunda Terör Haritası

Coğrafi olarak Afrika Boynuzu; Etiyopya, Somali, Sudan, Kenya, Eritre ve Cibuti'den oluşur. Bölge 2006 yılında El-Şebab'ın eylemlerine başlaması ile sıklıkla gündem olsa da, ilk kez Temmuz 1976'da bir Filistinli grubun Atina Havalimanı'ndan Uganda'nın Kampala kentine giden bir Air France uçağını, Batı Almanya, Fransa, İsviçre ve Kenya'da tutuklu bulunan 53 Filistinlinin serbest bırakılması amacıyla kaçırmayla teröre şahit olmuştur.²⁸ Afrika genelinde terör saldırılarından en büyük ve en yüksek profilli olanı, Kenya ve Tanzanya'daki ABD Büyükelçiliklerine 7 Ağustos 1998 tarihinde eş zamanlı yapılan saldırılardır. Sorumluluğunu El Kaide'nin üstlendiği her iki saldırıda 224 kişi ölmüş ve 4.577'den fazla kişi de yaralanmıştır.²⁹

11 Eylül 2001 olaylarından sonra ABD, teröre karşı küresel savaşta ilk önce Afrika cephesini Doğu Afrika ve Afrika Boynuzu'nda oluşturmuştur. Bu doğrultuda, 2002'de Cibuti'deki Camp Lemonnier'de bir ABD askeri üssü kurulmuştur. Soğuk Savaş'tan bu yana Afrika'da ilk Amerikan üssü olma özelliğini taşıyan Camp Lomennier'deki üs,³⁰ 2006 yılında Somali'deki El-Şebab terör örgütünün gelişimini durdurmayı amaçlayan hava operasyonları gibi kıtadaki ABD askeri müdahaleleri için bir sıçrama tahtası haline gelmiştir.

Somali'nin ve Doğu Afrika'nın terör olayları nedeniyle küresel cihatçı hareketin merkezinde yer alması ise 2006 yılında Somali'de El-Şebab terör örgütünün ortaya çıkmasıyla gerçekleşecektir. Örgüt, 2008 ve 2009 yıllarında Somali'de en az 250.000 kilometrekarelik toprağın kontrolünü ele geçirmiştir.³¹ Kendi etkili idari ve yargı sistemlerini oluşturmuş ve Somali Geçiş Federal Hükümeti'ne karşı askeri, siyasi ve ideolojik saldırılar başlatmıştır. Örgüt, 2012 yılında El Kaide ile iş birliği ilan ederek uluslararası bir radikal örgüt haline gelmiştir.³²

²⁷ Bahadur, *Terror and Taxes*, s. 9.

²⁸ Woldeselassie Woldemichael, "International Terrorism in East Africa: The Case of Kenya", *Ethiopian Journal of the Social Sciences and Humanities*, 4:1, 2006, s. 45.

²⁹ David H. Shinn, "Al-Qaeda in East Africa and the Horn", *Journal of Conflict Studies*, 27:1, 2007, s. 62.

³⁰ Elizabeth Schmidt, *Intervention In Africa: From the Cold War on Terror*, Cambridge University Press, Cambridge, 2013, s. 215.

³¹ Hansen, *Al-Shabaab in Somalia*, s. 86.

³² BBC, "Somalia's al-Shabab join al-Qaeda", 2012, <http://www.bbc.com/news/world-africa-16979440>, erişim 20.10.2022.

2013 yılında El-Şebab, iki ulusötesi askeri kanat kurmuş; biri Kenya, Tanzanya ve Uganda'ya odaklanırken, diğeri Etiyopya'da faaliyet göstermiştir. 2013 ve 2015 yılları arasında Kenya'da 350'den fazla cana mal olan bir dizi saldırı düzenlemiştir. Ayrıca 27 Temmuz 2013'te, Mogadişu'daki Türk büyükelçiliği kompleksine bomba yüklü araç ve hafif silahlarla yapılan terör eyleminde sekiz kişi ölmüş, 13 kişi yaralanmıştır.³³

El-Şebab, 2 Şubat 2016'da Mogadişu'dan Cibuti Şehri'ne giden Daallo Havayolları uçağında bir dizüstü bilgisayara gizlenen bombayı patlatmıştır. Uçağı düşürecek kadar güçlü olmayan bu saldırıdan sonra sadece 2016 yılında, 4.200'den fazla insanı öldürerek Afrika'daki en ölümcül terör grubu haline gelmiştir. 2017'nin ilk üçteyğinde Afrika'daki militan gruplarla ilgili tüm şiddet olaylarının yarısından fazlasına karışmıştır (toplam 1.827 kişiden 987'si).³⁴

El-Şebab tarafından gerçekleştirilen en ölümcül saldırı 14 Ekim 2017'de Mogadişu'da gerçekleşmiştir. Yaklaşık 350 kg patlayıcı taşıyan bir kamyon yoğun bir kavşağın dışında infilak etmiştir. Saldırıda üçü ABD vatandaşı 588 kişi ölmüş, 316 kişi yaralanmıştır.³⁵ El-Şebab, saldırıya gerekçe olarak Afrika Birliği ve Amerika'nın müdahalesini göstermiştir. Saldırı sonucunda ölenlerin sayısının bu denli fazla olması bazı Somalililer tarafından saldırının "Somali'nin 11 Eylül'ü" olarak adlandırılmasına neden olmuştur.³⁶

2015-2019 arasında El-Şebab, Somali'deki AMISOM güçlerine ait en az dört askeri üssü (Leego, Janale, El Adde, Kulbiyow) işgal etmiştir. 2021 yılı boyunca El-Şebab'ın faili olduğu 571 ölümün yüzde 93'ü Somali'de, yüzde 6'sı Kenya'da meydana gelmiştir. El-Şebab'ın terör faaliyetlerinin merkez üssü konumunda olan Mogadişu, 2021 yılı boyunca tüm Somali'de gerçekleşen terör saldırılarının yüzde 16'sının hedefi olmuştur.³⁷ 6 Ağustos 2022'de El-Şebab militanı intihar bombacısı, Somali-Etiyopya sınırına yakın Hiran bölgesinde bomba yüklü bir kamyonu patlatmış ve bu saldırının hedefi Türkiye tarafından eğitilmiş özel kuvvetlerin bulunduğu bir askeri üs olurken, bir asker ölmüş üç kişi de yaralanmıştır.³⁸

El-Şebab terör örgütünün Somali dışındaki yabancı bir toprağa ilk saldırısı, 11 Temmuz 2010'da Uganda'da düzenlenen saldırının bulunduğu eş zamanlı birkaç bombalı eylemdir.³⁹ Sadece yedi dakika arayla yapılan üç koordine eylemden biri, Kampala'da İspanya ile Hollanda arasında oynanan Dünya Kupası futbol maçını izleyen büyük bir kalabalığı hedef almış ve maç izleyen 74 kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır.⁴⁰

33 U.S. Department of State, "Country Repots: Africa Overview", Country Reports on Terrorism 2013, 2014, <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2013/224820.htm>, erişim 15.10.2022.

34 Africa Center "Al Shabaab Remains Virulent as ISIS Shifts to Egypt", 2017, <https://africacenter.org/spotlight/al-shabaab-remains-virulent-isis-shifts-egypt/>, erişim 15.10.2022.

35 Jason Burke, "Mogadishu truck bomb: 500 casualties in Somalia's worst terrorist attack", The Guardian, 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/15/truck-bomb-mogadishu-kills-people-somalia>; ayrıca Jason Burke, "Mogadishu bombing: al-Shabaab behind deadly blast, officials say", The Guardian, 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/16/mogadishu-bombing-al-shabaab-behind-deadly-blast-officials-say>, erişim 08.10.2022.

36 Global Terrorism Database, https://www.start.umd.edu/gtd/?_sm_au_=iVVWLZqJH8Wrk5Hq, erişim 08.10.2022.

37 Global Terrorism Index 2022, The Institute for Economics & Peace IEP, 2022, s. 17,

38 Mohamed Dhaysane, "Ethiopia's Military: 800 Al-Shabab Fighters Killed in Recent Clashes", Voice of America, 2022, <https://www.voanews.com/a/ethiopias-military-800-al-shabab-fighters-killed-in-recent-clashes-/6689836.html>, erişim 22.10.2022.

39 Voanews, "Al-Shabaab Leader Threatens More Attacks in Uganda", 2010, <https://www.voanews.com/a/al-shabab-leader-uganda-bombings-only-the-beginning-98495599/121914.html>, erişim 22.10.2022.

40 Josh Kron ve Mohamed Ibrahim, "Islamist Claim Attack in Uganda", Nytimes, 2010, <https://www.nytimes.com/2010/07/13/world/africa/13uganda.html>, erişim 22.10.2022.

2014 yılından itibaren El-Şebab Kenya’da da yeni ve güçlü bir tehdit olarak öne çıkmaktadır. Kenya, bölgenin en büyük ticari merkezi rolünü üstlenirken, görece istikrarlı bir hükümete ve ekonomik sisteme sahiptir. Bunun yanında, Kenya ordusu Şubat 2012 yılında AMISOM’a katılmış ve Temmuz ayında 4.600’den fazla asker resmi olarak AMISOM’un komutası altında görev almıştır.⁴¹ Yine 2012 yılı içerisinde Kenya’nın askeri güçleri, El-Şebab için bir gelir kaynağı olarak hizmet veren Somali’nin liman kenti Kismayo’yu ele geçiren AMISOM kuvvetlerinde aktif görev almıştır.⁴² Ayrıca Eylül 2013’te Nairobi’deki Westgate alışveriş merkezini hedef alan ve 67 kişinin ölümüne neden olan eylem öne çıkmaktadır.⁴³ Ölenler arasında altı Britanyalının yanı sıra Fransa, Kanada, Hollanda, Yeni Zelanda, Avustralya, Peru, Hindistan, Gana, Güney Afrika ve Çin vatandaşları da dâhil olmak üzere yaklaşık 18 yabancı vardı.⁴⁴ Keza 2 Nisan 2015’te El-Şebab militanları Kenya’da yer alan ve aynı zamanda Somali sınırına 90 mil uzaklıktaki Garissa⁴⁵ Üniversitesi’ne 15 saat süren bir saldırı düzenleyerek 148 öğrenci ve öğretim üyesini öldürmüştür. Grup, saldırının Kenya’nın Somali’deki askeri varlığının doğrudan bir sonucu olduğunu duyurmuştur.⁴⁶ Bu saldırı, 1998 El Kaide bombalamalarından bu yana ülkenin en kanlı saldırısı olmuştur.⁴⁷ 5 Ocak 2020’de El-Şebab militanları, Kenya’nın Somali sınırına yakın ABD-Kenya ortak Manda Körfezi Havaalanına saldırı düzenlemiştir. Hafif silahlı ateş içeren saldırıda, üç Amerikalı ölmüştür. Ölenler arasında ABD’li gizli servis üyesi Henry Mayfield Jr. ve iki Savunma Bakanlığı yetkisi bulunurken, iki ABD askeri yetkilisi de yaralanmıştır. Saldırganlar, Kenya Savunma Kuvvetleri ve ABD Afrika Komutanlığı tarafından püskürtülmeden önce altı sivil uçağı ve üç askeri aracı imha etmeyi başarmıştır. Saldırı, Kenya’daki ABD güçlerine yönelik ilk El-Şebab saldırısıdır.⁴⁸

Kenya’da 2021’de El-Şebab’a atfedilen en kanlı saldırı, bir yol kenarına yerleştirilen bombanın 15 askeri öldürdüğü Lamu ilçesinde meydana gelmiştir.⁴⁹ Ardından 10 Ocak 2022’de Kenya’nın kuzeydoğusundaki Mandera’da bir araç yoldan çıkarak daha önce döşenmiş bir patlayıcıyı patlatarak en az on kişinin ölümüne neden olmuştur.⁵⁰ Kenya ve özellikle Nairobi, El-Şebab’ın ele geçirmeyi hedefleyebileceği uluslararası düzeyde yüksek

41 Hiiraan, “KDF troops formally join Amisom”, https://www.hiiraan.com/news4/2012/July/24886/kdf_troops_formally_join_amisom.aspx, erişim 22.10.2022.

42 Lauren P. Blanchard, “U.S.-Kenya Relations: Current Political and Security Issues”, Congressional Research Service, 2013, <https://sgp.fas.org/crs/row/R42967.pdf>, erişim 22.10.2022.

43 21 Eylül 2013-24 Eylül 2013 tarihlerinde Somali kökenli bir Norveç vatandaşı ve üç Somali vatandaşı da dâhil olmak üzere Al-Shabaab militanları, Kenya, Nairobi’deki Westgate Alışveriş Merkezi’ne baskın düzenledi. Matt Bryden, “The Reinvention of Al-Shabaab: A Strategy of Choice or Necessity,” Center for Strategic & International Studies, 2014,

http://csis.org/files/publication/140221_Bryden_ReinventionOfAlShabaab_Web.pdf, erişim 27.10.2022.

44 Mahmood Mamdani, “Senseless and [sensible] violence: mourning the dead at Westgate Mall”, Aljazeera, 2013, <https://www.aljazeera.com/opinions/2013/9/26/senseless-and-sensible-violence-mourning-the-dead-at-westgate-mall>, erişim 27.10.2022.

45 Garissa İlçesi 336.000’den fazla Somalili ile dünyanın en büyük mülteci kamplarından biri olan Dadaab’a ev sahipliği yapıyor, Counter Extremism, “Kenya: Extremism and Terrorism”, <https://www.counterextremism.com/countries/kenya-extremism-and-terrorism/report>, erişim 16.10.2022.

46 CNN, “1998 US Embassies in Africa Bombings Fast Facts”, 2013, <http://edition.cnn.com/2013/10/06/world/africa/africa-embassy-bombings-fast-facts/>, erişim 16.10.2022.

47 TIME, “These 5 Facts Explain Terrorism in Kenya”, 2015, <https://time.com/3817586/ian-bremmer-facts-explain-shabab-terror-attack-kenya/>, erişim 16.10.2022.

48 Counter Extremism, “Kenya: Extremism and Terrorism”.

49 Global Terrorism Index 2022, s. 18.

50 Amar Mehta, “Kenya: At least 10 dead after vehicle runs over explosive device near Somali border”, Sky News, 2022, <https://news.sky.com/story/kenya-atleast-10-dead-after-vehicle-runs-over-explosive-device-near-somali-border-12529446>, erişim 22.10.2022.

değerli hedeflere ev sahipliği yapmaktadır. Diğer yandan, El-Şebab'ın en büyük yabancı savaşçı birliği, yüzlerce genç Kenyalıdan oluşmaktadır.⁵¹

Kenya hükümeti ise, yurt içinde ve yurt dışında aşırılık yanlılarına karşı agresif bir yaklaşım benimsemiştir. Nisan 2015'te Kenya hükümeti, El-Şebab militanlarını ve yasa dışı göçmenleri dışarıda tutmak için Kenya'nın Somali sınırı boyunca bir duvar inşa etmeye başlamıştır. Duvarın inşaatı Kenya'nın kıyı kenti Lamu'da başlayacağı ve Hint Okyanusu'ndan Kenya, Somali ve Etiyopya sınırlarının birleştiği Mandera şehrine kadar uzanacak 440 mil uzunluğunda bir duvar olacağı öngörülmüştür. Ancak, önerilen güzergâh boyunca 60'tan fazla noktada gerginlik yaşanmasının ardından Kenya Mart 2018'de duvarın yapımını askıya aldığı duyurmuştur. Ayrıca Kenya ve Somali arasındaki görüşmeler, Somali'nin Kenya'yı anlaşma olmadan inşaatı yeniden başlatmakla suçlamasıyla ağustos ayında durmuştur.⁵² Duvar inşaatıyla yetinmeyen Kenya hükümeti, Kenya hedeflerine yönelik saldırıların bölgedeki kamp sakinlerinin yardımıyla gerçekleştirildiğini iddia etmiştir. Bu iddianın devamında, 24 Mart 2021'de Kenya İçişleri Bakanı Fred Matiang, Kuzey Kenya'da yer alan ve çoğu Somali'den gelmiş 410.000'den fazla mülteciye ev sahipliği yapan Dadaab ve Kakuma mülteci kamplarının kapatılmasını emretmiş ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) öngörülen kapatma hakkında bir plan sunması için iki hafta vermiştir.⁵³ Ancak daha önce 2017'de Kenyalı bir yargıç kampın kapatılmasının yasa dışı ve ayrımcı olacağına karar vermiştir.

Bir diğer Afrika Boynuzu ülkesi Etiyopya'daki terörizmin önemli bir yönü, Etiyopya'nın Somali'ye müdahalesine karşı yürütülen terör eylemlerdir. 1990'ların başında bu saldırılar, o zamanın en güçlü Somalili terörist grubu olan *al-Ittihad al-Islami* (AIAI) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak 1996'da, Etiyopya'nın Somali'deki Luuq ve Buulo Haawa'daki AIAI kalelerine yönelik sınır ötesi baskınları, örgütü ciddi şekilde zayıflatmıştır.⁵⁴ Etiyopya'nın Aralık 2006'da Somali hükümetini desteklemek için Somali'ye müdahale kararı, Somalili gruplarca, Etiyopya'ya karşı mücadeleyi milliyetçi bir mücadele haline getirmeye çalışılmıştır.⁵⁵ Daha sonra Etiyopya Somali'den çekilmiş olsa da, Etiyopya'yı Somalili teröristler için olası bir hedef haline getiren hala büyük bir Etiyopya karşıtlığı vardır.

Etiyopya'nın El-Şebab hedefinde olmasındaki bir diğer nedeni, Etiyopya'nın AMISOM'a dâhil olmasıydı. Etiyopya BM Güvenlik Konseyi'nin 2124 (2014) sayılı kararı uyarınca AMISOM'un operasyonel gücünün maksimum 17.731'den 22.126'ya çıkarılması talebini yerine getirmiştir. El-Şebab, uzun zamandır Etiyopya'da eylemler yapmış olsa da şu ana kadar başarılı olamamıştır. Hedeflerine en çok yaklaştıkları olay, 2013 yılında bir intihar bombacısı ekibinin Addis Ababa'ya konuşlanmayı başardığı, ancak büyük bir stadyumda bir Dünya Kupası eleme maçını bombalamak için başarısız bir girişimde yanlışlıkla kendilerini havaya uçurduğu eylemleridir. Buna ek olarak, Haziran 2015'te El-Şebab, Bay bölgesindeki Jamee'o kasabasında Etiyopya güçlerini pusuya düşürmüş ve intihar bombacısının da kullanıldığı saldırı sırasında 60'tan fazla Etiyopya askerini öldürdüğünü iddia etmiştir. Ayrıca

51 Tricia Bacon, *Inside the Minds of Somalia's Ascendant Insurgents: An Identity, Mind, Emotions and Perceptions Analysis of Al-Shabaab*, Center For Empathy In International Affairs CEIA, Washington, 2022, s. 53.

52 The Guardian, "Kenya to build a wall on Somali border to keep out al-Shabaab", 2015, <https://www.theguardian.com/world/2015/mar/02/kenya-wall-israel-separation-barrier>, erişim 22.10.2022.

53 CNN, "Kenya orders closure of two refugee camps, gives ultimatum to UN agency", 2021, <https://edition.cnn.com/2021/03/24/africa/kenya-threatens-closure-dadaab-camp/index.html>, erişim 22.10.2022.

54 International Crisis Group, "Somalia's Islamists," *Africa Report*, no.100, 2005, s. 3-11; International Crisis Group, "Somalia: The Tough Part Is Ahead," *Africa Briefing*, no. 45, 2007, s. 9; Erich Marquardt, "al-Qaeda's Threat to Ethiopia," *Terrorism Monitor*, 3:3, 2005. <https://jamestown.org/program/al-qaeda-threat-to-ethiopia/>, erişim 30.10.2022.

55 Andrew McGregor, "Slaughter in Mogadishu Mosque Inflames Somali Conflict," *Terrorism Focus*, 5:17, 2008, s. 127.

29 Temmuz 2022’de El-Şebab güneydoğu Etiyopya’da Somali sınırına yakın bir bölgede, yerel kolluk güçleriyle çatışmıştır. Saldırı, El-Şebab’ı Etiyopya’ya yayılma konusunda daha da cesaretlendirmiştir. Terör örgütü, Etiyopya’da önceden konuşulan bir dil olan Afaan Oromo dilinde vedio yayınlarak propaganda ağını genişletmeye çalışmıştır.⁵⁶

Cibuti ise, terör olaylarından etkilenen komşularından daha az şiddet vakası yaşamıştır. Cibuti’nin ilk kayda değer El-Şebab saldırısı, 24 Mayıs 2014’te, bir kadın saldırganın intihar yeleğini patlatması ve bir erkek saldırganın, Cibuti şehir merkezinde ağırlıklı olarak göçmenlerin himayesindeki bir restoranda el bombası ve intihar yeleğini patlatmasıyla gerçekleşmiştir.⁵⁷ Günümüzde Cibuti’deki terörizm tehdidinin güçlenmesine yabancı ülkelerin askeri varlıkları neden olmaktadır. Özellikle stratejik konumundan dolayı, uzun süredir ABD, Fransa, Çin ve diğer ülkelerin askeri üslerinin varlığına izin veren Cibuti, 2002’den bu yana, aşırılık ve terörle mücadeleye adanmış yaklaşık 1.700 askeri ve sivil personeli bulunan Amerikan Müşterek Görev Gücü-Afrika Boynuzu’nun karargâhı olarak hizmet vermektedir. O yüzden Somali’de El-Şebab’ın hedefindeki AMISOM güçleri gibi bölgede herhangi bir terörist grup, Fransız ve Amerikan birliklerini uygun hedefler olarak görmektedir. Bu hedeflere yönelik saldırıların, Cibuti dışından gelen bir gruplar tarafından gerçekleştirilmesi muhtemeldir.

Eritre ise komşu ülkelerde faaliyet gösteren terör örgütlerine dışarıdan destek veren ülke olarak bilinmektedir. Etiyopya ile 1998-2000 arasındaki sınır savaşından bu yana Eritre, Etiyopya’nın baş düşmanı olmuş ve Etiyopya’ya karşı çıkan herhangi bir grubu desteklemeye yönelmiştir. Buna Etiyopya’daki Ogaden Ulusal Kurtuluş Cephesi (*Ogaden National Liberation*) ve Oromo Kurtuluş Cephesi gibi ayrılıkçı grupların yanı sıra Doğu Sudan’daki isyancılar ve Somali’deki terör gruplar dâhildir.⁵⁸ Somalili terörist grupların desteklenmesi özellikle uluslararası toplum tarafından kınanmıştır. Eritre, bu örgütlerin birçoğuna askeri destek sağlamanın yanı sıra bir sığınak ve karargâh işlevi görmektedir. Buna rağmen Eritre hükümeti, söz konusu örgütleri desteklediği iddialarını sürekli reddetmektedir.

Afrika Boynuzu ve Somali’deki terörist gruplara ilişkin, 2023- 2024 döneminde ortaya çıkan en büyük endişelerden biri, özellikle Kızıldeniz’deki güvenlik dinamiklerini değiştiren silahlarla donatılmış Yemen’deki Husiler ile El-Şebab arasında operasyonel koordinasyon olasılığıdır. Bölgede El-Şebab’ın faaliyetleri, Somali hükümeti ve uluslararası aktörler tarafından güvenlik tehdidi olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, güvenlik politikalarının güçlendirilmesi ve askeri müdahalelere yol açmaktadır. Örneğin, Afrika Birliği (African Union AU)’nin Somali’deki Misyonu (AMISOM), El- Şebab’a karşı mücadelede önemli bir rol üstlenmektedir.⁵⁹ Bu tür müdahaleler, güvenlikleştirme (*securitization*) teorisinin pratikte bir yansımaları teşkil etmektedir.

6. Afrika Boynuzu’na Terör Örgütlerinin Olumsuz Etkileri

Günümüzde bölgede mevcut jeopolitik belirsizlik, El-Şebab başta olmak üzere terör örgütlerinden gelen sürekli tehditten kaynaklanmaktadır. Bölge ülkeleri, istisnasız olarak siyasi istikrarsızlık, ekonomik geri kalmışlık, kalkınamamak ve sosyal hoşnutsuzluklar gibi nedenlerle dünya gündeminde yer almaktadır. Somali, otuz yıldan fazla bir süredir

56 Jason Warner ve Caleb Weiss, “A Legitimate Challenger? Assessing the Rivalry Between al-Shabaab and the Islamic State in Somalia” *CTC Sentinel*, 10:10, 2017, s.31.

57 BBC, “Deadly attack on Djibouti restaurant”, 2014. <http://www.bbc.com/news/world-africa-27561856>, erişim 29.10.2022.

58 Rabasa, *Radical Islam*, s. 62.

59 International Crisis Group, “The African Union’s Mission in Somalia: A New Approach”. *Africa Report*, no. 253, 2017, s. 3-4.

ülkenin tamamında egemen olabilecek istikrarlı bir hükümet olmadığından El-Şebab terör örgütü örneğinde olduğu gibi alternatif güçlerin yükselişi ve kaosla karşı karşıyadır. İstikrarsızlık, El-Şebab gibi Somali'nin büyük bir bölümünü ele geçiren ve hatta komşusu Kenya'nın egemenliğini tehdit eden birkaç aşırılık yanlısı grubun oluşumuna neden olmuştur. Terör örgütleri, yönetime gelen meşru bir hükümet için bile, Somalililerin yaşam standartları düzelterek hastaneler, gıda, tıbbi bakım, iş, barınma, okul vb. içeren temel altyapısal gereklilikleri sağlamayı imkânsız hale getirmiştir. Bunun yanında, El-Şebab, yalnızca Somali'ye değil, komşu ülkelere de tehdit oluşturmaktadır. Kenya hükümeti, bu örgütün terör eylemleri nedeniyle Dadaab kampında yaşayan Somalili mültecileri ülkelerine geri göndermek zorunda kalmıştır. Öte yandan, Etiyopya ve Uganda gibi ülkeler de terör eylemlerinin bir sonucu olarak, sınır güvenliğini sıkılaştırmış ve bu durum da nihayetinde ülkeler arasındaki serbest dolaşımı etkilemiş, ticari ilişkiler zayıflamıştır.⁶⁰

Terör faaliyetlerinin Somali ve bölge ülkeler üzerinde sürekli olumsuz ekonomik etkileri olmuştur. 2012'de Federal Hükümet kurulduğundan bu yana Somali'nin ekonomik durumu daha büyük çalkantılara sürüklemiştir. Birleşmiş Milletler uzman kuruluşu Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD)'na göre, Somali nüfusu 10,4 milyondur ve nüfusun %40'ı aşırı yoksulluk içinde yaşamaktadır. Buna ek olarak, Somali hükümeti, özellikle El-Şebab'ın yakın tehdidi karşısında vatandaşlarına egemen bir devletin gereği olan korumayı sağlayamamıştır. El-Şebab'ın terör faaliyetleri, Kenya'ya da yayılmış ve bu da iki ülke arasındaki ilişkilerin bozulmasına yol açmıştır. İkili ilişkilerdeki bozulma da özellikle Somalililer için ciddi ekonomik zorluklara neden olmuştur. Kenya ekonomisini de büyük ölçüde etkileyen saldırılardan birisi, Eylül 2013'te Nairobi'deki Westgate Mall'da, El-Şebab militanları tarafından düzenlenmiş ve esas olarak Kenya'nın turizm sektörünü hedef alan ve zarar veren bir eylem olmuştur. Bu saldırı aynı zamanda gelişmekte olan her ülke için önemli bir tasarruf fonu kaynağı olarak hizmet eden Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY)'de önemli bir düşüşe neden olmuştur.⁶¹

Afrika Boyunuza'ndaki terör faaliyetleri, birçok ülkenin ve komşularının siyaseti ve ekonomisi üzerinde sayısız olumsuz etkiye sahip olmakla kalmamış, aynı zamanda toplumsal yaşamı da etkilemiştir. Örneğin Somali'de, El-Şebab'ın eylemleri ve saldırıları yolsuzluk, huzursuzluk ve istikrarsızlık sorununa neden olmuştur. Cinayet, işkence, sakatlama, adam kaçırma, kundaklama ve şantaj gibi faaliyetler toplumda bir korku ve endişe ortamı yaratmıştır. Bunun yanı sıra, özellikle teröristler; sivilleri, çocukları ve kadınları hedef aldıklarında, bölgedeki nüfus olumsuz etkilenmekte, göç etmek zorunda kalmakta ve bu da toplumsal uyumsuzluğa yol açmaktadır.

El-Şebab'ın, Somali'nin belirli bölgeleri üzerinde kontrole sahip olması, kara para aklama, kaçakçılık ve bu topraklarda faaliyet gösteren işçilerden ve tüccarlardan haraç toplama işleriyle uğraşmasının önünü açmıştır. Dolayısıyla bu faaliyetler ülkenin ekonomik kalkınmasını etkilemiştir. Terör gruplarının eylemlerinin, birincil etkileri can ve mal kaybıdır. Ayrıca çocukları ailelerinden ayırarak, sakatlayarak ve hayatta kalanlardan bazıları geçim kaynaklarından uzaklaştırarak toplumun sosyal dokusunu bozmaktadırlar.

Diğer yandan El-Şebab, 2011 yılında Doğu Afrika kuraklığı sırasında olduğu gibi uluslararası ajansların yerel ofislerine baskınlar düzenlemiş, böylece bölgeye gelen insanı yardım kaynaklarından yararlanmaya çalışmıştır. Grup, kontrolü altındaki bölgelerde Dünya

60 Frederick Ngugi, "Effects of Terrorism in Africa", Face2face Africa, 2016, <https://face2faceafrica.com/article/effects-terrorism-africa/4>, erişim 29.10.2022.

61 Fatima Walli, "Al-Shabaab Continues to Impact Somalia and Kenya", Chicago Monitor, 2015, <https://chicagomonitor.com/2015/06/al-shabaab-continues-to-impact-somalia-and-kenya/>, erişim 02.10.2022.

Gıda Programı (WFP) ve BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) dâhil olmak üzere birkaç yardım kuruluşunu “casusluk”, “yasadışı faaliyetler” ve “suistimal” iddialarının ardından yasaklamış, bunun sonucunda da bu kuruluşların çoğu desteklerini geri çekmişlerdir. 2008 ve 2011 yılları arasında, tek başına güney-orta Somali için insani yardım fonu yarı yarıya azalmıştır.⁶²

El-Şebab’ın orduya yönelik saldırıları, siviller ve medya dâhil olmak üzere diğer tüm hedeflere gerçekleştirilen saldırılardan çok daha fazladır. El-Şebab liderliği, takipçilerini durmadan, özellikle Mogadişu’da ve Somali genelinde bulunan Afrika Birliği kuvvetlerine karşı savaşılmaya çağırılmaktadır. Bunu yaparken örgüt, gerilla savaşı kullanarak Somali’nin stratejik yerleri üzerinde kontrol sağlamaya devam etmektedir.⁶³

Kenya’da da kıyı şeridinin tamamı boyunca ekonomi, son on yılda El-Şebab’ın saldırılarından büyük ölçüde zarar görmüştür. Diğer ülkelerin bölgeye yapılacak seyahatler için tehlike uyarıları, turizm ve ticari faaliyetlerden elde edilen büyük gelir kayıplarına yol açmıştır. Ekonomik düşüş de bölge halkında daha fazla umutsuzluğa ve endişeye neden olmuştur.⁶⁴ Ayrıca bugün birçok Afrika ülkesi, ulusal bütçelerinin bir kısmını terörle mücadeleyle ayırma zorunluluğuyla karşı karşıyadır. Bu da sosyal hizmetlere ve kalkınmayı kolaylaştırmayı amaçlayan hükümet programlarına ayrılan fonların azalmasına neden olmaktadır.

Türkiye açısından bakıldığında, terör eylemlerinin ve savaşların zarar verdiği bölgelerin yeniden inşası için Türk firmaları kıta genelinde yaklaşık 70 milyar dolarlık proje tamamlamışlardır.⁶⁵ Bölge ülkelerinden Etiyopya, Kenya, Sudan ve Somali’de birçok altyapı projesi üstlenen Türk firmaları kıtanın inşasında önemli bir işlev görmektedir. Dolayısıyla terör örgütlerden kaynaklanan istikrarsızlığın büyümesi ve Türkiye’nin bölgedeki yeniden inşa faaliyetlerini hedef alması, yatırımlara ve dolayısıyla bölgenin kalkınmasına zarar verebilir.

7. Türkiye’nin Somali’deki Varlığı ve El-Şebab’a Etkisi

Türkiye’nin Afrika Boynuzu’na yönelik dış politikası, tarihi bağların yanı sıra modern uluslararası ilişkilerin dinamikleri doğrultusunda şekillenmektedir. Türkiye, bölgede varlığını artırırken birkaç ana stratejik hedef izlemektedir. Bu hedefler arasında ekonomik iş birliği, insani yardım, askeri ve güvenlik iş birliği ile diplomatik ilişkilerin güçlendirilmesi vardır. Türkiye, özellikle Somali gibi ülkelerde yürüttüğü insani yardım projeleri ve kalkınma programları ile dikkat çekmektedir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) çatısı altında, Türk Kızılayı ve İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı (İHH) gibi sivil toplum kuruluşları, yardım ve sağlık hizmetleri, eğitim ve altyapı geliştirme gibi alanlarda aktif faaliyet göstermektedir.

Türkiye’nin Somali’ye yönelik insani yardımları, 1980’lere kadar uzansa da, en geniş kapsamlı girişim 2011 yılında Somali’de ve çevresinde meydana gelen kuraklık ve açlık krizine yanıt olarak gerçekleştirilmiştir. Ağustos 2011’de Somali’deki açlık zirve noktasına

62 Jacob Kurtzer, Hareem Fatima Abdullah ve Sierra Ballard, “Concurrent Crises in the Horn of Africa”, Center for Strategic and International Studies CSIS, 2022, s. 3, <https://www.csis.org/analysis/concurrent-crises-horn-africa>, erişim 02.10.2022.

63 Peter Tase, “Terrorism, War and Conflict, an analysis into the Horn of Africa - Al Shabaab in Somalia; US and UN efforts to reduce violence”, *Academicus International Scientific Journal*, sayı.7, 2013, s. 27.

64 Martine Zeuthen, “A New Phase in the Fight against al-Shabaab in the Horn of Africa”, International Centre for Counter-Terrorism ICCT, <https://icct.nl/publication/new-phase-in-fight-against-al-shabaab/>, 2022, erişim 02.10.2022.

65 Deniz İstikbal, “Türkiye’nin Afrika Politikası”, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı SETA, 2022, <https://www.setav.org/turkiyenin-afrika-politikasi/>, erişim 06.10.2022.

ulaştığı sırada, dönemin Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, son 20 yıl içerisinde kıta dışından Somali'yi ziyaret eden ilk lider olarak, beraberinde 200 kişilik bir heyetle Mogadişu'ya gitmiştir. Bu dönemde, Türkiye'deki özel sektörden yapılan bağışların 57 milyon dolar, devletin doğrudan yardımlarının da 94 milyon dolara ulaştığı bildirilmiştir.⁶⁶

Bu tarihten itibaren Somali'ye yapılan insani yardım ve kalkınma yardımları bir milyar doları aşmıştır. Somali, Afrika'da Türk Resmi Kalkınma Yardımlarının (ODA) en büyük alıcısı olmuş ve yapılan yardımlar eğitim, sağlık, ulaşım ve güvenlik alanlarında Somali'nin yeniden inşa sürecine büyük katkı sağlamıştır.⁶⁷ Yardımların kalıcı olması için Türkiye tüm diplomatik yolları kullanmakta bu da Türkiye'yi, Somali halkı nezdinde özel bir yerde konumlandırmaktadır.⁶⁸

Ayrıca Türkiye, Somali'ye yardım etmek için istikrarlı bir ortam oluşmasını da beklememiştir. Aksine istikrarın oluşması için yatırımlar yapmış, örneğin Mogadişu merkezi ile havaalanı arasındaki yol ve havaalanı düzenlenmiştir. Türk Hava Yolları'nın doğrudan uçuşları Somali'nin dünya ile bağlantısını güçlendirmiştir. Ayrıca, Türkiye tarafından yaptırılan sahra hastanesindeki doktorlar günde ortalama 1.200 hastaya sağlık hizmeti vermektedir. Su sondaj çalışmaları ile 126 bin kişinin su ihtiyacı karşılanmıştır. 2012 yılında Somali Tarım Okulu ve Balıkçılık Eğitim Okulu açılışı, 2015 yılında 200 yatak kapasiteli hastane⁶⁹ açılışına ek olarak 2012'den bu yana Somali polisi, Türkiye'de düzenli olarak eğitim almaktadır. Bugüne kadar beş binden fazla Somalili askerin eğitimi Türkiye'de tamamlanmış, 1000'den özel harekât polisine eğitim verilmiştir.⁷⁰ Neredeyse Somali ordusunun ve polisinin üçte biri Türkiye tarafından eğitilmiştir.⁷¹

Buna ek olarak, Türkiye, oldukça zayıf durumda bulunan Somali Deniz Kuvvetlerine botlar ve diğer gerekli donanımları temin etmektedir. Diğer taraftan, 30 Eylül 2017 tarihinde, Türkiye'nin en büyük deniz aşırı askeri eğitim merkezi olan TÜRK SOM, Somali'nin başkenti Mogadişu'da kurulmuştur. 2025 itibarıyla, Türkiye'nin Somali'de kurduğu askeri eğitim merkezinde 10 Gorgor (Kartal) Taburu, 457 subay ve 422 astsubayın eğitimi tamamlanmıştır. Halen 10 tabur, 284 subay ve astsubay eğitim görmektedir.⁷² Türk subaylar tarafından yürütülen müfredat, meskün mahal muharebelerinden istihbarat toplamaya kadar çeşitli becerilerin kazanılmasını hedeflemektedir. Ayrıca Türkiye, bu merkezde eğitilen Somalili askerlerin silah ve diğer ekipmanlarını temin etmektedir. Bu askeri eğitim merkezi Somali'nin geleceği için büyük önem taşımaktadır.

Türkiye, Somali ile ekonomik ve ticari ilişkileri de geliştirmiştir. Türkiye'nin Somali'ye gerçekleştirdiği ticaret hacmi 2003 yılında sadece iki milyon dolarlık seviyelerindeyken,

66 J. Harte, "Turkey Shocks Africa", *World Policy Journal*, 29:27, 2012, s. 32.

67 Hürkan Aslı Aksoy, Salim Çevik ve Nebahat Tanrıverdi Yaşar, "Visualizing Turkey's Activism in Africa", Centre for Applied Turkey Studies (CATS) Network, 2022, <https://www.cats-network.eu/topics/visualizing-turkeys-activism-in-africa>, erişim 05.11.2022.

68 Cemalettin Hasimi, "Turkey's Humanitarian Diplomacy and Development Cooperation." *Insight Turkey*, 16:1, 2014, s. 130.

69 TİKA 2015 Faaliyet Raporu, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı TİKA, Ankara, 2016, s. 143.

70 Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı TCCB, "Son 10 yılda Somali'ye yaptığımız yardımların tutarı bir milyar doları aştı", 2022, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/138669/-son-10-yilda-somali-ye-yaptigimiz-yardimlarin-tutari-bir-milyar-dolari-asti->, erişim 06.11.2022.

71 Stratejik Düşünce Enstitüsü SDE, "Sahra Altında Terörizmin Yükselişi ve Türkiye'nin Varlığı", <https://www.sde.org.tr/sahra-altinda-terorizmin-yukselisi-ve-turkiyenin-varligi-bolgesel-analiz-5>, erişim 05.11.2022.

72 Türkiye Today, "Turkish mission plays key role in Somalia's counterterrorism efforts", 2025, <https://www.turkiyetoday.com/world/turkish-mission-plays-key-role-in-somalias-counterterrorism-efforts-127892/>, erişim 11.03.2025.

2023 yılı itibariyle bu rakam 426 milyon dolara çıkmıştır.⁷³ Türkiye, Somali hükümetiyle iş birliği yaparak hastane, okul ve havalimanı gibi altyapı projelerini geliştirmektedir. Bu çalışmalar, Somali'nin altyapısını güçlendirdiği gibi, hükümeti de desteklemeye yardımcı olmaktadır. Güçlü altyapı ve gelir akışı, Somali hükümetinin istikrar ve güvenlik sağlamasına yardımcı olmaktadır. Böylece Türkiye, El-Şebab gibi istikrarsızlık ve yoksulluktan yararlanan grupların önünü kesmek için kritik altyapıyı yeniden inşa ederek istihdam yaratmaktadır. Aynı zamanda Türkiye ile Somali arasındaki diplomatik ve ekonomik ilişkiler, El-Şebab'ın operasyon alanını daraltmakta ve bu durum, grup için önemli bir tehdit oluşturmaktadır.⁷⁴ Bu nedenle El-Şebab, Türkiye'nin Somali hükümeti ile iş birliğine karşı çeşitli terör eylemleri düzenlemektedir. Türk elçiliği, Türkiye ile bağlantılı kişi ve kurumlar ve yardım konvoyları sık sık hedef olmaktadır. Saldırıların hedefi mevcut hükümeti güçlendirecek tüm unsurlardır.

Türkiye'nin Somali'de bu şekilde sistematik varlığı Türkiye ve Türklerin, Somalililer ve Somali Hükümeti nezdinde sempati kazanmasını sağlamıştır. İkili ilişkiler 2011 yılında dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Mogadişu ziyaretiyle ivme kazanmıştır. Bu ziyaret, uluslararası toplumun Somali'den çekildiği bir dönemde gerçekleşmiş ve “yalnız kalmış ülke” imajını kırmada önemli bir rol oynamıştır. Somali yetkilileri, bu adımı “tarihi bir dayanışma jesti” olarak yorumlamış ve Türkiye'nin Batılı ülkelerin aksine Somali'nin iç işlerine müdahale etmeyen bir yaklaşım benimsediğini vurgulamıştır.⁷⁵

Ayrıca Türkiye'nin 2011'deki kapsamlı insani hamlesinden günümüzdeki altyapı ve askeri projelere uzanan süreçte, Somali yetkilileri Türkiye'yi “kardeş ülke” ve “güvenilir müttefik” olarak nitelendirmektedir.⁷⁶ Özellikle son dönemde imzalanan savunma ve enerji anlaşmaları, Somali'nin egemenlik ve kalkınma hedeflerini destekleyen somut adımlar olarak öne çıkmaktadır. Örneğin, 2024 Şubat'ında imzalanan Savunma ve Ekonomik İş Birliği Anlaşmasının Somali Federal Parlamentosu'nun anlaşmayı hızlı bir şekilde değerlendirmeye alması, Türkiye'ye duyulan yüksek güveni ve güvenilir bir stratejik ortak olarak değerini pekiştirmektedir. 21 Şubat'ta, anlaşmanın Somali Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmasının ardından gerçekleştirilen oylamada, üçe karşı 213 oyla anlaşma kabul edilmiştir. Bu oylama ve onay sürecinin hızı, Türkiye'nin güvenilir bir ortak olduğu hususunda bir mutabakat sağlandığını göstermektedir.

Türkiye'nin Afrika Boynuzundaki varlığı, aynı zamanda diğer aktörlerle rekabeti de tetikleyebilir. Türkiye'nin insani yardım ve askeri, güvenlik iş birliği araçları ile bölgede etkinliğini arttırması, bölgede çeşitli askeri anlaşmalar ve artan ekonomik nüfuz elde eden Çin'in dikkatini çekmektedir. Ancak Çin'in askeri varlığı Türkiye ve ABD kadar belirgin değildir. ABD ise, güvenlik ve kalkınma merkezli politikalar izlerken, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) bölgede siyasi ve ekonomik ilişkilerini güçlendirmek için çeşitli diplomatik girişimlerde bulunmuştur. Ayrıca, BAE, bölgenin farklı ülkelerinde askeri üsler kurulması ve yerel gruplarla iş birliği yaparak bölgedeki güvenlik dinamiklerini etkilemektedir. Bu rekabet, Afrika Boynuzundaki politik dengeleri değiştirmekte ve bu ülkelerin bölgede söz sahibi olma mücadelesini sürdürmesine olanak tanımaktadır.

Bu şekilde bölgede ABD, Çin, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Suudi Arabistan, İran ve Katar gibi aktörlerin artan etkisi, Türkiye'nin bölgedeki manevra alanını daraltmaktadır.

73 T.C. Ticaret Bakanlığı, Somali Ülke Profili, 2024, s. 7. <https://ticaret.gov.tr/data/5b885d7baf23be7c5c10c692/Somali%20%20c3%9clike%20Profili%202024.pdf>, erişim 16.03.2025.

74 Cerdric Barnes ve Harun Hassan, “The rise and fall of Mogadishu's Islamic Courts.” *Journal of Eastern African Studies*, 1:2, 2007, s.157.

75 Muhamed Dhaysane, “Somalia's president praises Türkiye for its support”, Anadolu Agency, 2023, <https://www.aa.com.tr/en/africa/somalias-president-praises-turkiye-for-its-support/3000888>, erişim 16.04.2025.

76 Age.

BAE'nin Somali'nin kuzeyinde 1991'de bağımsızlığını ilan eden tanınmayan bir cumhuriyet olan Somaliland'ı fiilen tanıyarak Berbera Limanı'na yaptığı yatırımlar, ayrıca Eritre'de ve Cibuti'de büyük limanlar inşa etmek de dâhil olmak üzere bölge genelinde altyapı projeleri ve güvenlik anlaşmaları kurma girişimleri bunlara örnektir. Ayrıca, bu ülkelerdeki çatışmalar sırasında Sudan'da Nisan 2023 başlayan savaşta Hızlı Destek Güçleri (RSF)'ni ve Etiyopya hükümetini silahlandırması gibi girişimleri Türkiye'nin bölge politikasını jeopolitik açıdan riskli hale getirebilir. Özellikle Ekonomik, diplomatik ve askeri alandaki bu rekabet, Türkiye'nin stratejik hedeflerini etkileyebilir ve bölgedeki istikrarı şekillendirebilir. Kısaca bu aktörlerin bölgede etkinlik kazanmaya çalışmaları, Türkiye'nin bölgedeki stratejilerini gözden geçirmesini gerektirmektedir. İkili ilişkiler, ekonomik yatırımlar ve nüfuz mücadelesi açısından meydana gelen rekabet, Türkiye'nin dış politikasındaki esneklik ve adaptasyon yeteneğini test etmektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin Afrika Boynuzundaki varlığını sürdürebilmesi için çok taraflı diplomasi ve iş birliği stratejileri geliştirmesi önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Afrika Boynuzu bölgesindeki varlığı çok boyutlu dış politika perspektifi çerçevesinde ele alınabilir. Tarihi bağlar, ekonomik ve bölgesel güvenlik dinamikleri, Türkiye'nin bölgede benimseyeceği stratejik hedefleri şekillendiren temel unsurlar arasında yer almaktadır. Gelecekte, Türkiye'nin bu alandaki etkisini artırabilmesi için sürdürülebilir politikalar geliştirmesi ve yerel aktörlerle iş birliğine pekiştirmesi gerekecektir.

8. Afrika Boynuzu'nda Teröre Karşı Mücadelede Türkiye'nin Konumu

Türkiye hem yurt içinde hem de sınır ötesinde DEAŞ ve PYD/YPG-PKK terör örgütleri ile başarılı bir şekilde mücadele etmektedir. 2015 yılından bu yana Türkiye savunma sanayinde de yükselen bir güç haline gelmiştir. Savunma sanayinin en önemli üretimlerinden biri olan Bayraktar TB2 gibi Türk SİHA'ları, kıtada ilk kez 2019 başlarında Libya'da kullanılmış ve Trablus hükümete bağlı güçler, doğudaki General Hafter liderliğindeki isyancıları bu SİHA'lar sayesinde durdurmuştur.⁷⁷ Bunun yanında Suriye'de ve en çarpıcı şekilde Azerbaycan'da (Dağlık Karabağ'ı Ermenistan'dan 2020 yılında geri alması sırasında) gösterdiği başarılı muharebe performansı ve çatışmanın gidişatını değiştirmesi nedeniyle SİHA'lar, Afrika ülkeleri açısından terör gruplarını tespit etmek ve onlara karşı saldırı düzenlemek için ulusal hava gözetleme kapasitesi sağlaması doğrultusunda önemli bir avantaj sağlamaktadır. Türkiye bu mücadeleyi doğrudan devletlerin kolluk/güvenlik güçlerine destek vererek, meşru hükümetleri güçlendirmekte, aynı zamanda halkın sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirmesine katkıda bulunmakta ve bu durum terör örgütlerinin faaliyet alanlarını daraltmaktadır. Bunun yanında Afrika ülkeleri, Türkiye ile tedarik ortaklığı sayesinde, eski geleneksel sömürgeci ülkelerle yapmak zorunda kaldığı güvenlik ortaklıklarına bağımlılığı azaltmakta ve böylece kamuoyu tedirginliğini giderme bakımından siyasi faydalar da sağlamaktadır. Türkiye, İHA'larını alıcılara, Çin, İran, İsrail ve ABD'de üretilenlerden hem daha ucuza hem de NATO standartlarında sunuyor olması nedeniyle kıta ülkeleri açısından daha cazip bir tercih olmaktadır.⁷⁸ Aynı zamanda Somali'nin Türk savunma sanayii ürünlerini tercih etmesi, Batılı ülkelerin silah ihracat politikalarıyla rekabet unsuru taşımaktadır.⁷⁹

77 Paul Melly, "Turkey's Bayraktar TB2 drone: Why African states are buying them", BBC, 2022, <https://www.bbc.com/news/world-africa-62485325>, erişim 05.11.2022.

78 Orhan Coskun, Jonathan Spicer ve Ece Toksabay, "Turkey Expands Armed Drone Sales to Ethiopia and Morocco-sources", Reuters, 2021, <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-expands-armed-drone-sales-ethiopia-morocco-sources-2021-10-14/>, erişim 05.11.2022.

79 Ahmed Abuyoussef, "Turkey and Somalia: A New Rising Pact in the Horn of Africa", Habtoor Research, 2024, <https://www.habtooresearch.com/programmes/turkey-and-somalia/>, erişim 10.03.2025.

Türkiye açısından bakıldığında, Afrika siyasetinde oyunun kurallarını değiştiren bir aktör olmak için şu ana kadar izlemiş olduğu yumuşak güç yaklaşımının ötesine geçebilmek ve kendini Afrika’da önemli bir güvenlik aktörü olarak konumlandırmak bakımından önemli kazanımlar elde etmektedir. “İHA diplomasisi” diyebileceğimiz silah sistemlerinin yanı sıra diğer Türk askeri ürünlerine ilginin artmasıyla birlikte, kıta ülkeleriyle oluşturulan askeri ortaklık, Türkiye’nin kıtaya yönelik dış politikasında önemli bir aktör haline gelmesini sağlamıştır.

Ayrıca 2017 yılında faaliyete başlayan TÜRK SOM Askeri Eğitim Merkezi, Somali Silahlı Kuvvetlerine eğitime ve öğretim olmak üzere askeri altyapının güçlendirilmesi, lojistik sistemlerin iyileştirilmesi ve Somali Silahlı Kuvvetleri’nin yeniden yapılandırılması için destek sağlamaktadır. Türkiye’nin yurt dışında inşa edilen en büyük deniz aşırı askeri eğitim üssü konumundaki bu merkez,⁸⁰ Somali açısından Afrika Boynuzundaki gelişmeler bağlamında önemli bir yere sahiptir. Türkiye’nin bölgedeki mevcudiyetini göstermek bakımından da önemlidir.

TÜRK SOM’un Somalili askerlere sağladığı eğitim sonucunda, Somali Hükûmeti, El-Şebab terör örgütüne karşı mücadelede, örgütün kontrolündeki pek çok bölgeyi geri almış ve bu durum, ülkenin ulusal güvenliğinin korunmasında önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, deniz haydutluğu, korsanlık ve terörle mücadelede sürekli bir süreç başlatılmıştır. Dolayısıyla, TÜRK SOM, Somali Devleti için kritik bir öneme sahiptir.⁸¹

2025 itibarıyla 457 subay ve 422 astsubayın mezun olması, Somali ordusunun profesyonelleşmesine katkıda bulunmaktadır. Türkiye tarafından eğitilen Gorgor birlikleri, Cibuti sınırından Galmudug bölgesine kadar olan coğrafyada kritik operasyonlar düzenlemiş, El Şebab’ın kontrolündeki birçok bölgeyi geri alarak örgütün lojistik hatlarının kesilmesini sağlamıştır. Hâlihazırda 10 aktif taburu, 284 subay adayının eğitimini devam ettirmesi, Somali’nin kapasitesi artışının devam ettiği göstergesidir.⁸²

Ayrıca Somali’nin terör finansmanı ile mücadele kapsamında Türkiye’den elde ettiği teknik destek, Merkez Bankası reformları ve dijital ödeme sistemlerinin takibi sistemi, El-Şebab’ın kara para aklama yöntemlerine karşı Türk uzmanlar sayesinde örgütün yıllık 120-150 milyon doları aşan gelirinin bir kısmının kesilmesine neden olmuştur.⁸³ Ayrıca El-Şebab’ın 15’ten fazla sosyal medya hesabı ve radyo istasyonu ile yürüttüğü propagandaya karşı Türkiye Dijital Dönüşüm Ofisi ile geliştirilen ortak siber güvenlik projeleri, sahte haber üretim merkezlerinin tespitinde kullanılmaktadır. Ayrıca Somali Enformasyon Bakanlığı, Türk iletişim uzmanları ile hazırladığı “*Counter-Narrative Toolkit*” programı ile gençlere yönelik radikalleşme içeriklere alternatif içerikler sunmaktadır.⁸⁴

Ayrıca Türkiye ve Somali 8 Şubat 2024 tarihinde imzaladıkları Savunma ve Ekonomik İşbirliği Çerçeve Anlaşması ile mevcut ilişkilerini yeni bir aşamaya taşımıştır. Türkiye bu anlaşma ile 10 yıl boyunca Somali sularını koruması, deniz kaynaklarını ekonomiye

80 Cihan Daban ve Hayati Aktaş, “Savunma İş Birliği Kapsamında Türkiye-Somali İlişkileri: TÜRK SOM Askeri Eğitim Merkezi Örneği”, *İmgelem*, 2024, 73:100, s. 84.

81 International Crisis Group, Sustaining Gains in Somalia’s Offensive against Al-Shabaab, *Crisis Group Africa Briefing*, 187, 2023, s. 7-8.

82 Türkiye Today, “Turkish mission plays key”.

83 Anadolu Ajansı, “Somalia Looks to Turkish Support to Help Fight Terror in Communications Domain”, 2022, <https://www.aa.com.tr/en/africa/somalia-looks-to-turkish-support-to-help-fight-terror-in-communications-domain/2718925>, erişim 14.03.2025.

84 Age.

kazandırması, hidrokarbon kaynaklarının aranması ve işletilmesi konularında destek sağlanması ve terörizme karşı Somali'nin yanında yer alacağını taahhüt etmiştir. Anlaşma, Etiyopya'nın denize erişim arayışları çerçevesinde jeopolitik bir öneme sahiptir.⁸⁵

MİT'in Ekim 2024'te El-Kaide üyesi Ahmet Baykara'yı bir Afrika ülkesinde başarılı bir operasyonla yakalaması, Türkiye'nin Afrika'daki terörle mücadele kapasitesine yönelik ilgiyi artırmıştır.⁸⁶ Ayrıca Türkiye, arabuluculuk çabalarını sürdürdüğü dönemde sürekli Somali Devletinin toprak bütünlüğüne verdiği önemi vurgulaması, ayrıca Afrika'da barış ve istikrarın sağlanması için kıtada mevcut sorunların barışçı yollarla çözülmesine odaklanması,⁸⁷ Türkiye'yi bölge ülkeleri nezdinde ılımlı, güvenilir ortak haline getirebilir.

Ancak iç siyasi dinamikler, bölgenin karmaşık sosyopolitik koşulları, bölgesel ve uluslararası rekabet ortamı ve Türkiye'nin kapasite kısıtlılıkları nedeniyle Türkiye'nin Somali ve Afrika Boynuzundaki varlığının sürdürülebilirliği çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir. Ayrıca Türkiye'nin yerel yönetimlerle ilişkilerinin kırılabilirliği zorluklar arasında sayılabilir. Somali'nin federal yapısı, Türkiye'nin merkezi hükümetle kurduğu ilişkilerin eyaletler düzeyinde karşılık bulmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle Puntland ve Somaliland gibi özerk bölgeler, Mogadişu merkezli anlaşmaları tanımama eğilimindedir. Türkiye'nin 2024'te imzaladığı deniz güvenliği anlaşmasının Somaliland tarafından reddedilmesi, bu kırılabilirliğin somut örneklerinden biridir.

Keza Türkiye'nin Afrika Boynuzu politikalarındaki temel eleştirilerden biri de Somali'de Türkiye'nin politikasındaki aktörler, örneğin, Dışişleri Bakanlığı, TİKA ve Diyanet Vakfı gibi aktörler arasındaki olası koordinasyon eksikliği, kaynak israfına ve politik tutarsızlıklara yol açabilir. Ayrıca Türkiye'nin bölgeye yönelik politikalarına yönelik eleştirilerden biri de Türkiye'nin Somali ile yaptığı deniz anlaşmasının uluslararası hukuktaki yeri konusudur. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin (UNCLOS) 311. maddesi, kıyı devletin egemenlik haklarını devretmesini sınırlandırmaktadır. Türkiye'nin sözleşmeye taraf olmaması nedeniyle, anlaşmanın uzun vadede uygulanabilirliği tehlikeye düşebilir.

Sonuç

Afrika Boynuzu, coğrafi konumu ve tarihsel dinamikleri nedeniyle küresel terörün en aktif olduğu bölgelerden biri olmuştur. Özellikle Somali merkezli El-Şebab örgütü, bölgedeki istikrarsızlığı derinleştirirken, uluslararası aktörlerin müdahalelerini de şekillendiriyor. Türkiye'nin uzun vadeli destek ve iş birliği politikaları, Somali'nin terörle mücadelesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Burada Türkiye'nin sağladığı destek, sadece güvenlik alanında değil, aynı zamanda sosyo-ekonomik gelişim yönünden de büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin Somali'ye yönelik insani diplomasi, kalkınma projeleri ve güvenlik iş birliği hamleleri hem bölgesel dengeleri etkilemekte hem de El-Şebab'ın hedef tahtasına yerleşmesine neden olmaktadır. Terör örgütünün Türk kurumlarına ve vatandaşlarına yönelik saldırıları, Türkiye'nin bölgedeki varlığının terörist grupların operasyonel kabiliyetlerini nasıl sekteye uğrattığını gözler önüne sermektedir.

Lakin Afrika Boynuzu'nda El-Şebab ile mücadelede güvenlik ve askeri boyut elbette önemlidir ancak bu tek başına yeterli değildir. Askeri mücadele sürdürülürken, bölgede asıl

85 Murat Ö. Taşkın ve Sümer E. Şenyurt, "A New Dimension In Somali-Turkey Relations: Why Somalia sees Turkey as a Security Partner?", *Actual Problems of International Relations*, 1:161, 2024, s. 53.

86 Anadolu Ajansı, "MİT, terör örgütü El Kaide üyesi Ahmet Baykara'yı Afrika'da yakaladı", 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/mit-teror-orgutu-el-kaide-uyesi-ahmet-baykarayi-afrikada-yakaladi/3362286>, erişim 12.03.2025.

87 Elem Eyice Tepeciklioğlu, *Türk Dış Politikasında Afrika – Temel Dinamikler, Fırsatlar ve Engeller*, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 39.

teröre sebep olan, eğitimsizlik, kalkınamama, yönetim eksikliği gibi yapısal krizlere çözüm aranması gerekmektedir. Özellikle kırsal alanlarda ve örgütün kontrolü ele geçirme potansiyeli yüksek olan bölgelerde sosyal kalkınmanın sağlanması için daha fazla çaba gösterilmelidir. Bölge hükümetlerinin bu stratejiyi çeşitli boyutlarıyla uygulamasına yardımcı olmak için Türkiye'nin tecrübeleri önemlidir.

Bu çalışmada Afrika Boynuzu ülkeleri bağlamında Türkiye'nin rolü ele alınmakta ve temelinde insani bir girişim olarak başlayan varlığının, giderek daha kapsamlı bir politika haline dönüştüğü vurgulanmaktadır. Türkiye insanı yardım, kalkınma projeleri ve Somali askerlerinin eğitilmesi için büyük bir askeri tesisin açılması gibi çeşitli inisiyatiflerle devlet inşası sürecinde önemli bir rol üstlenmiştir.

Sonuç olarak, Türkiye insanı yardım, barış inşası ve çatışma sonrası yeniden yapılanmada yeni bir aktör ve yükselen bir güç olarak, Özellikle Afrika'da daha aktif bir rol onama potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin bölgeye yönelik istikrar sağlayabilecek girişimleri, bölgedeki istikrarsızlıktan faydalanan aktörler tarafından kaygıyla karşılanmaktadır. Bu nedenle El-Şebab gibi aktörler, Türkiye'nin Somali'deki ulusal birliğin kurulması, kapsamlı ekonomik yapılanmanın gerçekleştirilmesi faaliyetlerine karşı birçok eylemde bulunarak, Türkiye'nin bölgedeki varlığını engellemeye çalışmaktadır.

Ayrıca Türkiye'nin terörizmle mücadeledeki başarısı Afrika ülkelerinin dikkatini çekmiştir. Türkiye'nin terörle mücadele deneyimi, benzer zorluklarla boğuşan Afrika ülkeleri için ayrıca bir modeldir. Türkiye'nin bölge politikaları, askeri pratiklerle sosyo-ekonomik kalkınmayı birleştiren kapsamlı bir stratejinin önemini ortaya koymak açısından değerlidir. Ayrıca Türkiye, yoksulluk ve fırsat eşitsizliği gibi terörizmin temel nedenlerini ele alarak, ekonomik büyümeye elverişli daha istikrarlı bir ortam yaratmayı amaçlamaktadır.

Türkiye'nin Somali özelinde Afrika Boynuzundaki mücadelecî rolü, bazı olumlu sonuçlar doğurmuş olsa da El-Şebab'ın etkisi hala devam etmektedir. Makalede, Türkiye'nin sağladığı insanı yardım, eğitim, askeri ve güvenlik desteklerinin, Somali güvenlik güçlerinin kapasitesini artırma konusunda önemli katkılar sağladığını ancak El-Şebab'ın varlığının ve etkisinin sürmesinin Türkiye'nin çabalarını zorlaştırdığı belirtilmektedir. Ayrıca, yerel dinamikler, yaygın yolsuzluk, siyasi çatışmalar ve büyük güç rekabeti gibi zorluklar da etkin olmuştur. Bütün bunlardan dolayı Türkiye'nin Somali ve Afrika Boynuzundaki varlığı, kısa vadede bölgesel istikrara katkı sağlasa da, uzun vadeli sürdürülebilirlik için yapısal reformlar gerekmektedir. Bölgesel rekabetin yönetilmesi, askeri angajmanın şeffaflaştırılması ve yerel kapasitenin güçlendirilmesi kritik öneme sahiptir. Ekonomik iş birliklerinin çeşitlendirilmesi ve çok taraflı diplomasi mekanizmalarının devreye alınması, Türkiye'nin bölgedeki konumunu güçlendirebilir.

Ayrıca uzun yıllar boyunca terörle mücadele eden Türkiye'nin tecrübelerini Somali ve bölge ülkeleriyle paylaşması Türkiye-Somali ve Türkiye-Afrika ilişkilerinin açısından önemli bir kazanımdır. Çünkü Afrika kıtasında terör ve şiddet eylemleri giderek artmaktayken bu tür iş birlikleri önem kazanmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin Somali'ye yönelik politikaları, sadece iki ülke arasındaki ilişkiler açısından değil, aynı zamanda Afrika Boynuzu'nun genel güvenlik ve kalkınma dinamikleri açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu iş birliğinin devam etmesi, Somali'nin terörle mücadelesinde başarıya ulaşması ve uzun vadede sürdürülebilir bir istikrar ortamının sağlanması için hayati bir role sahiptir.

Diğer tarafta El-Şebab'ın maddi ve finansal kaynaklarının engellenmesi için, en önemli adım tüm Somali topraklarını denetleyecek ve kontrol edecek bir hükümetin olması, ayrıca yerel düzeyde, terörle mücadele yasalarının etkin bir şekilde uygulanmasını

sağlamaktır. Keza örgütün gelir kaynaklarının büyük kısmını oluşturan yerel vergilendirme mekanizmalarının çökertilmesi gerekmektedir. Bu da ancak bölgesel hükümetlerin şeffaf yönetim modelleri geliştirmesiyle mümkün olabilir. Ayrıca, Somali ile Kenya ortak sınırını resmi ticarete yeniden açmalı ve her iki tarafça tanınan resmi kontrol noktaları kurarak El-Şebab tarafından uygulanan oranlarla rekabet eden tarifeler uygulamalıdır.

Türkiye gibi ülkelerin tecrübelerinden faydalanarak, Kenya ve Somali hükümetleri, Somali'den Kenya'ya geçen araçların El-Şebab kontrol noktalarından geçmediğinden emin olmak için ortak bir araç izleme sistemi kurmalıdır. El-Şebab'ın finansman yollarını izlemek için yerel ve uluslararası bankaların daha sıkı denetim altında tutulması, dijital para transferlerinin ve mobil bankacılığın düzenlenmesi, bu yöntemlerin terör finansmanı için kullanılmasını engelleyebilir. Ayrıca ülkeler arasında istihbarat paylaşımını artırarak El-Şebab'ın finansal ağlarını daha etkili bir şekilde takip etmeli ve El-Şebab ile bağlantılı bireylere ve kuruluşlara yönelik uluslararası yaptırımlar uygulanmalıdır. El-Şebab'ın ideolojisini ve finansman yöntemlerini anlamak için toplumda bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmesi de bir başka gerekliliktir. En önemlisi, gençlerin radikalleşmesini önlemek için Türkiye'nin de bu alanda tecrübesini dikkate alarak eğitim ve meslek edinme programları sunulmasıdır.

Son olarak, Türkiye'nin terörizmle mücadele ve bölgede kalkınmayı teşvik etme çabaları, Afrika ülkeleri için değerli iç görüler sunuyor. Türkiye'nin başarılarından ve zorluklarından ders çıkararak, Afrika Boynuzundaki ülkelerin kendi terörle mücadele stratejilerini geliştirebildikleri takdirde daha güvenli ve müreffeh bir gelecek mümkündür.

Çatışma Beyanı:

Araştırmamanın yazarı olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanım bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Basılı Eserler

- AGBIBOA Daniel E. (2014). "Terrorism without Borders: Somalia's Al-Shabaab and the Global Jihad Network", *Journal of Terrorism Research JTR*, 5:1, 27-34.
- BACON Tricia (2022). Inside the Minds of Somalia's Ascendant Insurgents: An Identity, Mind, Emotions and Perceptions Analysis of Al-Shabaab, Center For Empathy in International Affairs CEIA, Washington.
- BAHADUR Jay (2022). Terror and Taxes Inside al-Shabaab's revenue-collection machine, Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 7.
- BARNES Cerdric ve HASSAN Harun (2007). "The Rise and Fall of Mogadishu's Islamic Courts", *Journal of Eastern African Studies*, 1:2, 151-160.
- DABAN Cihan ve AKTAŞ Hayati (2024). "Savunma İş Birliği Kapsamında Türkiye-Somali İlişkileri: TÜRK SOM Askeri Eğitim Merkezi Örneği", *İmgelem*, 14, 73-100.
- FELDMAN Robert L. (2009). "The Root Causes of Terrorism: Why Parts of Africa Might Never Be at Peace", *Defense & Security Analysis*, 25:4, 355-372.
- GARTENSTEIN ROSS David (2009). "The Strategic Challenge of Somalia's Al-Shabaab: Dimensions of Jihad", *Middle East Quarterly*, 16:4, 25-36.
- GLOBAL TERRORISM INDEX 2025 (2025). The Institute for Economics & Peace IEP.
- GLOBAL TERRORISM INDEX 2022 (2022). The Institute for Economics & Peace IEP.

- HANSEN Stig Jarle (2013). *Al-Shabaab in Somalia: The History of a Militant Islamist Group “2005 – 2012”*, Oxford University Press.
- HARTE Julia (2012). “Türkiye Shocks Africa”, *World Policy Journal*, 29:4, 27-38.
- HAŞİMİ Cemalettin (2014). “Türkiye’s Humanitarian Diplomacy and Development Cooperation”, *Insight Türkiye*, 16:1, 127-145.
- INTERNATIONAL CRISIS GROUP (2023). Sustaining Gains in Somalia’s Offensive against Al-Shabaab, *Crisis Group Africa Briefing*, 187, 1-20.
- INTERNATIONAL CRISIS GROUP (2017). “The African Union’s Mission in Somalia: A New Approach”, *Africa Report No. 253*.
- INTERNATIONAL CRISIS GROUP (2007). “Somalia: The Tough Part Is Ahead”, *Africa Briefing*, no. 45.
- INTERNATIONAL CRISIS GROUP (2005). “Somalia’s Islamists”, *Africa Report*, no.100.
- LORENZO Vidino, PANTUCCI Raffaello ve KOHLMANN Evan. (2010). “Bringing Global Jihad to the Horn of Africa: Al-shabab, Western Fighters, and the Sacralization of the Somali Conflict”, *African Security*, 3:4, 216-238.
- MCGREGOR Andrew (2008). “Slaughter in Mogadishu Mosque Inflames Somali Conflict”, *Terrorism Focus*, 5:17, 127.
- MENKHAUS Ken (2014). “Al-Shabab’s Capabilities Post-Westgate”, *CT Sentinel*, 7:2, 4-9.
- MWANGI Oscar Gakua (2012). “State Collapse, Al-Shabaab, Islamism, and Legitimacy in Somalia”, *Politics, Religion and Ideology*, 13:4, 513-527.
- RABASA Angel (2009). *Radical Islam in East Africa*, Santa Monica: RAND Corporation.
- SCHMIDT Elizabeth (2013). *Intervention In Africa: From the Cold War on Terror*, Cambridge University Press, Cambridge.
- SHINN David H. (2007). “Al-Qaeda in East Africa and the Horn”, *Journal of Conflict Studies*, 27:1, 47-75.
- S/2024/748 No Letter (2024). From the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 2713 (2023) concerning Al-Shabaab addressed to the President of the Security Council, United Nations, Security Council.
- TASE Peter (2013). “Terrorism, War and Conflict, an Analysis into the Horn of Africa - Al Shabaab in Somalia; US and UN Efforts to Reduce Violence”, *Academicus International Scientific Journal*, 4:7, 27-35.
- TAŞKIN Murat Özay ve ŞENYURT Sümer Esin (2024). “A New Dimension In Somali-Türkiye Relations: Why Somalia sees Türkiye as a Security Partner?”, *Actual problems of International Relations*, 1:161, 46-55.
- TEPECİKLİOĞLU Elem Eyice (2019). *Türk Dış Politikasında Afrika – Temel Dinamikler, Fırsatlar ve Engeller*, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul.
- TİKA 2015 Faaliyet Raporu (2016). Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı TİKA, Ankara.
- WARNER Jason ve WEISS Caleb (2017). “A Legitimate Challenger? Assessing the Rivalry Between al-Shabaab and the Islamic State in Somalia” *CTC Sentinel*, 10:10, 31.
- WISE Rob (2011). “Al-Shabab”, *Case Study*, no 2, Center for Strategic and International Studies CSIS, Washington, DC, 2.
- WOLDEMICAHEL Woldelessie (2006). “International Terrorism in East Africa: The Case of Kenya”, *Ethiopian Journal of the Social Sciences and Humanities*, 4:1, 33-53.
- YILMAZ Kamil (2014). “Ülke Savunmasından Küresel Dini İstismar Eden Terörizme: “El-Şebab” Örneği ve Türkiye Açısından Yansımaları”, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 5:1, 27-48.

İnternet Kaynakları

- ABUYOUSSEF Ahmed (2024). “Türkiye and Somalia: A New Rising Pact in the Horn of Africa”, *Habtoor Research*, <https://www.habtoorresearch.com/programmes/Türkiye-and-somalia/>, erişim 10.03.2025.
- AFRICA CENTER (2017). “Al Shabaab Remains Virulent as ISIS Shifts to Egypt”, <https://africacenter.org/spotlight/al-shabaab-remains-virulent-isis-shifts-egypt/>, erişim 15.10.2022.
- AKSOY Hürcan Aslı, ÇEVİK Salim ve TANRIVERDİ YAŞAR Nebahat (2022). “Visualizing Türkiye’s Activism in Afrika”, *Centre for Applied Turkey Studies (CATS) Network*, <https://www.cats-network.eu/topics/visualizing-Türkiyes-activism-in-africa>, erişim 05.11.2022.
- ANADOLU AJANSI (2024). “MİT, terör örgütü El Kaide üyesi Ahmet Baykara’yı Afrika’da yakaladı”, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/mit-teror-orgutu-el-kaide-uyesi-ahmet-baykarayi-afrikada-yakaladi/3362286>, erişim 12.03.2025.
- ANADOLU AJANSI (2022). “Somalia looks to Turkish support to help fight terror in communications”, <https://www.aa.com.tr/en/africa/somalia-looks-to-turkish-support-to-help-fight-terror-in-communications-domain/2718925>, erişim 14.03.2025.

- ARTOKÇA İzzettin (2013). “El Şebab Terör Örgütü Somali”, TASAM, https://tasam.org/tr-TR/Raporlar/Rapor/56/es_sebab_teror_organu_somali, erişim 15.03.2025.
- AYNTE Abdi (2012). “Understanding the al-Shabaab/al Qaeda Merger,” *African Arguments*, <https://africanarguments.org/2012/03/understanding-the-al-shabaab-al-qaeda-merger-by-abdi-aynte/>, erişim 15.04.2025.
- BBC (2014). “Deadly attack on Djibouti restaurant”, <http://www.bbc.com/news/world-africa-27561856>, erişim 29.10.2022.
- BBC (2012). “Somalia's al-Shabab join al-Qaeda”, <http://www.bbc.com/news/world-africa-16979440>, erişim 20.10.2022.
- BLANCHARD Lauren P. (2013). “U.S.-Kenya Relations: Current Political and Security Issues”, Congressional Research Service, <https://sgp.fas.org/crs/row/R42967.pdf>, erişim 22.10.2022.
- BRYDEN Matt (2014). “The Reinvention of Al-Shabaab: A Strategy of Choice or Necessity”, *Center for Strategic & International Studies*, http://csis.org/files/publication/140221_Bryden_ReinventionOfAlShabaab_Web.pdf, erişim 27.10.2022.
- BTI Transformation Index (2024). “Somalia Country Report 2024”, <https://bti-project.org/en/reports/country-report/SOM>, erişim 08.03.2025.
- BURKE Jason (2017). “Mogadishu bombing: al-Shabaab behind deadly blast, officials say”, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/16/mogadishu-bombing-al-shabaab-behind-deadly-blast-officials-say>, erişim 08.10.2022.
- BURKE Jason (2017). “Mogadishu truck bomb: 500 casualties in Somalia's worst terrorist attack”, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/15/truck-bomb-mogadishu-kills-people-somalia>, erişim 08.10.2022.
- CNN (2021). “Kenya orders closure of two refugee camps, gives ultimatum to UN agency”, <https://edition.cnn.com/2021/03/24/africa/kenya-threatens-closure-dadaab-camp/index.html>, erişim 22.10.2022.
- CNN. (2013) “1998 US Embassies in Africa Bombings Fast Facts”, <http://edition.cnn.com/2013/10/06/world/africa/africa-embassy-bombings-fast-facts/>, erişim 16.10.2022.
- COSKUN Orhan, SPICER Jonathan ve TOKSABAY Ece (2021). “Türkiye expands armed drone sales to Ethiopia and Morocco – sources”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-expands-armed-drone-sales-ethiopia-morocco-sources-2021-10-14/>, erişim 05.11.2022.
- COUNTER EXTREMISM. “Kenya: Extremism and Terrorism” <https://www.counterextremism.com/countries/kenya-extremism-and-terrorism/report>, erişim 16.10.2022.
- DHAYSANE Muhamed (2023). “Somalia's president praises Türkiye for its support”, *Anadolu Agency*, <https://www.aa.com.tr/en/africa/somalias-president-praises-turkiye-for-its-support/3000888>, erişim 16.04.2025.
- DHAYSANE Mohamed (2022). “Ethiopia's Military: 800 Al-Shabab Fighters Killed in Recent Clashes”, *Voice of America*, <https://www.voanews.com/a/ethiopias-military-800-al-shabab-fighters-killed-in-recent-clashes-/6689836.html>, erişim 22.10.2022.
- GLOBAL TERRORISM DATABASE, https://www.start.umd.edu/gtd/?_sm_au_ı=ıVVWLZqJH8Wrk5Hq, erişim 08.10.2022.
- HİİRAAN (2012). “KDF troops formally join Amisom”, https://www.hiiraan.com/news4/2012/July/24886/kdf_troops_formally_join_amisom.aspx, erişim 22.10.2022.
- İSTİKBAL Deniz (2022). “Türkiye'nin Afrika Politikası”, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı SETA*, <https://www.setav.org/turkiyenin-afrika-politikasi/>, erişim 06.11.2022.
- ITALIAN INSTITUTE FOR INTERNATIONAL POLITICAL STUDIES ISPI (2021). “Al-Shabaab, a Proto-State Replacing the State”, <https://www.ispionline.it/en/publication/al-shabaab-proto-state-replacing-state-30364>, erişim 11.03.2025.
- KRON Josh ve İBRAHİM Mohamed (2010). “Islamist Claim Attack in Uganda”, *Nytimes*, <https://www.nytimes.com/2010.07.13/world/africa/13uganda.html>, erişim 22.10.2022.
- KURTZER Jacob, ABDULLAH Hareem Fatima ve BALLARD Sierra (2022). “Concurrent Crises in the Horn of Africa”, *Center for Strategic and International Studies CSIS*, 3, <https://www.csis.org/analysis/concurrent-crises-horn-africa>, erişim 02.10.2022.
- MAMDANI Mahmood (2013). “Senseless and [sensible] violence: mourning the dead at Westgate Mall”, *Aljazeera*, <https://www.aljazeera.com/opinions/2013/9/26/senseless-and-sensible-violence-mourning-the-dead-at-westgate-mall>, erişim 27.10.2022.
- MARQUARDT Erich (2005). “al-Qaeda's Threat to Ethiopia”, *Terrorism Monitor*, 3:3, <https://jamestown.org/program/al-qaedas-threat-to-ethiopia/>, erişim 30.10.2022.

- MASTERS Jonathan ve SERGIE Mohammed Aly (2015). “Al-Shabab”, *Council on Foreign Relations*, <http://www.cfr.org/somalia/al-shabab/p18650>, erişim 08.10.2022.
- MEHTA Amar (2022). “Kenya: At least 10 dead after vehicle runs over explosive device near Somali border”, *Sky News*, <https://news.sky.com/story/kenya-atleast-10-dead-after-vehicle-runs-over-explosive-device-near-somali-border-12529446>, erişim 22.10.2022.
- MELLY Paul (2022). “Türkiye’s Bayraktar TB2 drone: Why African states are buying them”, *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-africa-62485325>, erişim 05.11.2022.
- NGUGI Frederick (2016). “Effects of Terrorism in Africa”, <https://face2faceafrica.com/article/effects-terrorism-africa/4>, erişim 29.10.2022.
- STRATEJİK DÜŞÜNCE ENSTİTÜSÜ SDE, “Sahra Altında Terörizmin Yükselişi ve Türkiye’nin Varlığı”, <https://www.sde.org.tr/sahra-altinda-terorizmin-yukselisi-ve-turkiyenin-varligi-bolge-sel-analiz-5>, erişim 05.11.2022.
- T.C. TİCARETBAKANLIĞI (2024). “Somali Ülke Profili”, <https://ticaret.gov.tr/data/5b885d7baf23b7c5c10c692/Somali%20%39%9clke%20Profili%202024.pdf>, erişim 16.03.2025.
- THE GUARDIAN (2015). “Kenya to build a wall on Somali border to keep out al-Shabaab”, <https://www.theguardian.com/world/2015/mar/02/kenya-wall-israel-separation-barrier>, erişim 22.10.2022.
- TIME (2015). “These 5 Facts Explain Terrorism in Kenya”, <https://time.com/3817586/ian-bremmer-facts-explain-shabab-terror-attack-kenya/>, erişim 16.10.2022.
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI TCCB (2022). “Son 10 yılda Somali’ye yaptığımız yardımların tutarı bir milyar doları aştı”, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/138669/-son-10-yilda-somali-ye-yaptigimiz-yardimlarin-tutari-bir-milyar-dolari-asti->, erişim 06.11.2022.
- TÜRKİYE TODAY (2025). “Turkish mission plays key role in Somalia’s counterterrorism efforts”, <https://www.turkiyetoday.com/world/turkish-mission-plays-key-role-in-somalias-counterterrorism-efforts-127892/>, erişim 11.03.2025.
- U.S. AFRICA COMMAND (2025). “Federal Government of Somalia engages al Shabaab with support from U.S. Forces”, <https://www.africom.mil/pressrelease/35726/federal-government-of-somalia-engages-al-shabaab-with-support-from-us-forces>, erişim 14.03.2025.
- U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY (2022). “Treasury Designates al-Shabaab Financial Facilitators”, <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1028>, erişim 19.04.2025.
- U.S. DEPARTMENT OF STATE (2014). “Country Repots: Africa Overview”, *Country Reports on Terrorism 2013*, <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2013/224820.htm>, erişim 15.10.2022.
- VOANEWS (2010). “Al-Shabaab Leader Threatens More Attacks in Uganda”, <https://www.voanews.com/al-shabab-leader-uganda-bombings-only-the-beginning-98495599/121914.html>, erişim 22.10.2022.
- WALLI Fatima (2015). “Al-Shabaab Continues to Impact Somalia and Kenya”, <https://chicagomonitor.com/2015/06/al-shabaab-continues-to-impact-somalia-and-kenya/>, erişim 02.10.2022.
- ZEUTHEN Martine (2022). “A New Phase in the Fight against al-Shabaab in the Horn of Africa”, *International Centre for Counter-Terrorism ICCT*, <https://icct.nl/publication/new-phase-in-fight-against-al-shabaab/>, erişim 02.10.2022.